

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta
Katedra trestního práva

Michal Švec

**Extremismus a rasově motivované trestné činy ve světle
legislativního vývoje**

Extremism and race motivated crimes in the light of legislative development

Diplomová práce

Olomouc 2011

Já, níže podepsaný Michal Švec, autor diplomové práce na téma „Extremismus a rasově motivované trestné činy ve světle legislativního vývoje“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb. správci

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

„Prohlašuji na svou čest a podle svého nejlepšího svědomí, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne

.....

Michal Švec

Tímto bych chtěl poděkovat Doc. JUDr. Alexandru Nettovi, CSc. za ochotné vedení práce, odborné rady a připomínky k této práci a také Mgr. Maroši Matiaškovi za podnětně rady a doporučení.

Obsah

Obsah	4
1. Úvod	6
2. Extremismus	8
2.1. Základní pojmy	8
2.2. Kriminologické a sociologické souvislosti trestné činnosti	18
2.3. Mediálně známé události ze současnosti	25
3. Rasově motivované trestné činy de lege lata a jejich legislativní vývoj	32
3.1. Úvod k historickým změnám	32
3.2. Trestné činy proti životu a zdraví	35
3.3. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství	38
3.4. Trestné činy proti majetku	41
3.5. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	42
3.6. Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti	46
3.7. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy	47
4. Zahraniční právní úprava	54
4.1. Spojené státy americké	54
4.2. Spolková republika Německo	56
5. De lege lata a de lege ferenda	58
6. Závěr	61
7. Bibliografie	63
8. Abstrakt	72
8.1. Seznam klíčových slov	74

"Má-li zlo triumfovati, potřebuje jedině – aby slušní lidé nedělali nic."

Edmund Burke

1. Úvod

Rasismus a antisemitismus existoval v české společnosti již před příchodem demokracie.¹ Nebyl však tolik zřetelný, neboť byl schován pod rouškou totalitních režimů. Příchod demokracie znamenal mimo jiné rozšíření základních práv a svobod. S tím je spjaté také jejich zneužívání (nejvíce pak svoboda projevu). Tato práva zneužívají extrémistické hnutí, extrémistické strany a populisté, kteří se snaží přesvědčit společnost, že jsou schopni vyřešit současné ekonomické a sociální problémy České republiky. Nabízí jednoduchá, ale radikální řešení. Nebojí se prosazovat svůj program i prostřednictvím porušování základních práv menšin a jiných etnik. S nárůstem chudoby, nezaměstnanosti a nespokojenosti některých občanů narůstá také podpora extremistů. Rasismus a xenofobie tak prorůstá hlouběji do společnosti.

Rasisté se snaží získat většinu společnosti na svou stranu, aby se jejich činnost legitimovala. Využívají k tomu také internet, který se stal díky anonymitě, kterou nabízí, prostředníkem jejich boje proti cizincům, menšinám a skupinám osob jiné národnosti a staví se do opozice proti parlamentním politickým stranám. S rostoucí globalizací nabývá na rozměru nový „moderní rasismus“, který již nepracuje s termínem „rasa“. Bojuje proti bourání tradic a míchání kultur. Bojuje také proti Evropské unii, neboť s její pomocí ztrácí členské státy část své suverenity a svrchovanosti.

Situace na extrémistické scéně (především pak té pravicové) se stává vyhrcovanější. Pouhé demonstrace a vyjadřování názorů přerůstá do fyzických útoků proti ideologickým nepřátelům. Poslední obětí, která zaplatila za napadení ze strany Skinheads cenu nejvyšší, byl Ota Absolon, který zemřel 20. 7. 2001.² Mediálně nejznámějším případem současnosti je případ žhářů, kteří zaútočili zápalnými lahvemi na romskou rodinu ve Vítkově. Základním jevem extremismu se tak stává narůstající násilná trestná činnost a radikálnější postoj některých skupin obyvatelstva k určitým sociálním skupinám (především pak k občanům s rozdílnou barvou pleti). Nebezpečí extremismu v současnosti tak tkví především v tom, že jej část populace toleruje, podporuje nebo dokonce sdílí jejich myšlenky. Ty se umocňují za situace, kdy např. Romové spáchají trestný čin vůči občanům neromského původu.

---

¹ Více viz ČERNÝ, Bohumil. *Justiční omyl: Hilsneriáda*. Praha: Magnet-Press, 1990. 125 s.

² Oběti rasových útoků od roku 1990. Týden.cz. 10. července 2007 [cit. 7. září 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/obeti-rasovych-utoku-od-roku-1990_28695.html>.

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že konec této rasové nesnášenlivosti je v nejbližší době utopií. Je to zapříčiněno také tím, že se demokracie musí pohybovat v zákonných mezích. Demokracie má paradoxně horší pozici, než např. komunismus.

Toto téma diplomové práce jsem si vybral především pro jeho zajímavost, aktuálnost a tíživost vyřešení jeho podstaty. O této problematice bylo napsáno několik publikací, ve kterých autoři rozebírají danou problematiku, její souvislosti, i historický kontext. V některých z nich se můžeme také dočíst o nástinu možného vývoje. Státní aparát se extremismus snaží eliminovat, avšak situace se během několika posledních let o moc nezlepšila. Možná to mělo přímo opačný efekt. Stále zde existuje několik nevyužitých možností. Inspiraci je možné hledat i v cizině.

Svou diplomovou práci jsem rozdělil do 8 kapitol, z nichž 5 je velice významných. V kapitole č. 2 se budu věnovat problematice extremismu. Budu se snažit co nejpřesněji definovat ústřední pojmy, jako je extremismus, rasa, rasismus a rasově motivovaná trestná činnost. Dále pak rozeberu kriminologické a sociologické souvislosti, které vedou k páchání trestné činnosti s rasovým motivem. Zmíním se také o psychickém vývoji osobnosti útočníka. Zhodnotím také možnosti eliminace extremismu a svou pozornost zaměřím i na mediálně známé události ze současnosti. Stěžejní kapitolou diplomové práce je kapitola č. 3. Tuto kapitolu uvedu historickými souvislostmi, které jsou nutné pro bližší pochopení legislativního vývoje rasově motivovaných trestných činů. Dále pak rozeberu jednotlivé trestné činy od roku 1852 do současnosti a srovnám je se zákony pozdějšími. Úvod podkapitol zabývajících se jednotlivými trestnými činy bude věnován legislativnímu vývoji. Struktura podkapitol pak bude odpovídat obligatorním znakům skutkové podstaty (objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka). V následující kapitole obrátím svou pozornost na zahraniční právní úpravu Spojených států a Německé spolkové republiky, tedy států, ve kterých má rasismus silné kořeny. Budu se snažit najít myšlenky, ze kterých by se mohla Česká republika inspirovat. V páté kapitole se zamyslím nad úpravou de lege lata a nad možnou úpravou de lege ferenda.

Má diplomová práce by měla obsáhnout komplexní problematiku extremismu a trestných činů rasově motivovaných, které páchají nejčastěji příznivci různých extrémistických hnutí. Čtenář by se po jejím přečtení měl lépe orientovat v různých extrémistických skupinách či subkulturách. Měl by nalézt odpovědi na otázky jakou ochranu proti extremismu zná český právní řád, jak se vyvíjel, kde má rezervy, jaký je pravděpodobný vývoj extremismu a české legislativy nebo v jakých zemích se můžeme inspirovat.

2. Extremismus

2.1. Základní pojmy

Extremismus

Jedná se o „negativní fenomén současnosti“, který by si pro svou rozsáhlost zasloužil více prostoru, než mu bude v této práci poskytnuto. O extremismu slyšíme v médiích stále častěji, přesto jej málokdo dokáže přesně definovat a rozpoznat jeho základní teze. Všeobecně vzato se jedná o odchylku od společností obecně uznávaných norem chování a jednání.³ Extremismus je přechodem, mezi radikalismem a terorismem, neboť na rozdíl od radikalismu vede k odstranění či určité modifikaci demokratické formy vlády. Nejedná se ale o natolik destruktivní činnost jakou je terorismus, kde je násilí hlavním prostředkem k dosažení předem daných cílů.⁴

Existuje několik definic extremismu. Pokud se ale spojí definice politologů a pracovníků Bezpečnostní informační služby (dále jen „BIS“) a Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „MV ČR“), lze extremismus popsat jako krajní řešení, jehož příznivci se snaží dosáhnout svých cílů za pomoci protiprávní činnosti, vycházející z ideových pohnutek, která je namířena proti základním lidským právům a svobodám, demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti státu.⁵ „Extremismus při své propagandě obvykle používá historický revizionismus⁶, sociální demagogii, aktivismus, podporu verbálního až fyzického násilí vůči oponentům a vůči a priori definovaným sociálním skupinám nebo konspirativní teorie.“⁷

Extremismus není jednoduché přesně rozdělit na jednotlivé skupiny, neboť s ohledem na jejich částečné ideologické propojení, je striktní rozlišení obtížné. Nejjednodušeji jej však můžeme rozdělit na extremismus národnostní (nacionální, etnický), ekologický, náboženský a politický. Politický extremismus pak dále na levicový, pravicový, nacionalistický a nábožensky fundamentalistický.⁸ Toto dělení politického spektra na pravici (kapitalisté) a levice (socialisté) je dle Jana Charváta nešťastné a již neaktuální, neboť ideologie stran na

³ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde Praha, a. s., 2001. s. 7.

⁴ DANICS, Štefan. *Extremismus: hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. s. 10.

⁵ Tamtéž, str. 62.

⁶ Více viz HERCZEG, Jiří. K trestnému postihu osvětimské lži. *Trestní právo*. 2002, č. 7-8, s. 2-12.

⁷ ŠABATA, Karel. *Metodický materiál Extremismus* [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2009 [cit. 13. září 2010]. s. 8. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=82741>>.

⁸ Tamtéž, str. 62.

krajích obou stran osy mají mnoho společných prvků. Mnohem přesnější je využití trojúhelníku, na jehož vrcholech bude socialismus, konzervatismus a liberalismus. Extrémní ideologie se tak dostanou nad tyto vrcholy, což se více podobá dnešní realitě.⁹

Výše uvedené podskupiny extremismu se shodují v některých bodech, např. v netoleranci a odmítání demokracie. Národnostní extremismus požaduje nezávislost, samostatnost, separaci či autonomii. V Čechách je představován Moravskou osvobozenou armádou, která byla na vzestupu v letech 1993-2001. Podle názoru Policie ČR její vliv v současnosti výrazně klesl.¹⁰ Příznivci ekologického extremismu podnikají ve jménu ochrany přírody a zvířat násilné akce, při kterých poškozují laboratoře nebo ničí pole s geneticky upravenými potravinami. Nebezpečnost náboženského extremismu můžeme vidět ve dvou rovinách. První z nich se projevuje v psychické manipulaci lidí a psychickému násilí. To využívají vůdcové různých sekt především za účelem vlastního obohacení na úkor jejich obětí. Druhou rovinu spatřuji v náboženském fundamentalismu. Jeho snahou je zavedení teokracie či přivedení nevěřících obyvatel (či věřících v jiné náboženství) ke svému náboženství. Jedná se o celosvětový problém, který se rozprostírá od Severního Irsku, po Pákistán či Srí Lanku.¹¹ Vzhledem k tomuto rozsahu je zřejmé, že se nejedná jen o problém Islámu, ale i křesťanství, čehož je dokladem i Severní Irsko, kde mezi sebou bojovali protestanti a katolíci.¹² Přesto je nutné zdůraznit, že islámský fundamentalismus, jehož snahou je zavedení totalitního islámského řádu spolu s islámskou vírou, je nejnebezpečnější. Militantní islamisté se v souladu s tzv. „malým džihádem“ nebrání prosazovat a šířit islám pomocí zbraní.¹³ Termín islámský fundamentalismus se používá téměř 40 let, avšak boj „západní civilizace“ proti němu se stal fenoménem až v 21. století, především pak po 11. 9. 2001.

Z politického extremismu má nejsilnější základy ten pravicový a levicový. Levicový extremismus je dále dělen na anarchistický (anarchoautonomní) a nebolševický. Anarchisté neuznávají žádná pravidla či zákony. Jejich vizí je vytvoření společnosti bez politické či sociální hierarchie, tedy společnosti bez vlády. Anarchoautonomové odmítají pravidla a zákony, avšak nejsou natolik striktní. Bojují proti válkám, globalizaci, Evropské unii,

⁹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. s. 16 - 17.

¹⁰ *Policie České republiky* [online]. 2010 [cit. 13. září 2010]. Co je extremismus?. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>>.

¹¹ DANICS: c.d., s. 95.

¹² *Irsko aktuálně* [online]. 2010 [cit. 13. září 2010]. Konflikt v severním Irsku. Dostupné z WWW: <<http://www.irsko-aktualne.cz/konflikt-v-severnim-irsku>>.

¹³ DANICS 2002: c.d., s. 98.

devastaci životního prostředí, chudobě, atd. V České republice je nejaktivnějším představitelem anarchoautonomů Československá Anarchistická federace. Ortodoxní komunisty, tedy nebolševiky, spojují ideje změn prostřednictvím revoluce, egalitářství a v neposlední řadě idea silného státu.¹⁴ Nebezpečí nebolševiků, především pak Strany československých komunistů, resp. Komunistické strany Československa (od 16. 2. 2000), tkví v jejich „nenápadnosti“ a především v jejich spolupráci s ruskou tajnou službou.¹⁵ Na zařazení Komunistické strany Čech a Moravy (dále jen „KSČM“) mezi extrémistické strany existují diametrálně odlišné názory. Podle zprávy BIS z roku 2004 měla KSČM nepřímo finančně podporovat levicově orientované extrémistické strany.¹⁶ Štefan Danics je však názoru, že KSČM není možné označit za extrémní politickou stranu, neboť její program proklamuje socialismus v mantinelech demokracie.¹⁷ K levicovým extrémistům jsou často řazeny také Redskins, tedy levicově orientovaná frakce hnutí Skinheads, či tzv. organizace „všeslovanství“, jako je např. Slovanský výbor.

Pravicový extremismus je nejradikálnější frakcí politického extremismu. Pravicový politický extremismus útočí proti demokracii tím, že usiluje o institucionalizaci nerovnosti na základě etnického, rasového či společenského původu.¹⁸ Podle J. Herczega je myšlenkovým východiskem pravicového extremismu rasismus, který stojí na přesvědčení o nadřazenosti bílé rasy.¹⁹ Pravicový extremismus tvoří jednotný komplex. Můžeme jej rozvrstvit do tří celků, a to na ideologická hnutí, občanská sdružení a politické strany. Mezi ideologická hnutí řadíme neofašismus, který navazuje na ideologii fašistické Itálie. V jeho programu je zřetelný antisemitismus, antikomunismus a antidemokratismus, který je v současnosti nahrazován kritikou současné vlády, korupce, neschopnosti parlamentu prosadit zásadní reformy.²⁰ Neofašisté spolu se zbytkem extrémní pravice mají odpor k homosexuálům, narkomanům a bezdomovcům.²¹ Základní myšlenkou neofašismu je národ bez cizích vlivů. Tím, že nepoužívají pojem rasa, se odlišují od neonacistů. Cílem neonacistů je společnost založená na

---

¹⁴ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, o. s., 2005. s. 66-67.

¹⁵ KMENTA, Jaroslav. Kdo 'zradil ideály', patří na seznam. *IDNES.cz* [online]. 1. 11. 2004, [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A041031_215819_domaci_pav>.

¹⁶ Podle zprávy BIS platí KSČM levicové extrémisty. *Altermedia ČR* [online]. 19. listopadu 2004 [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <http://cz.altermedia.info/z-domova/podle-zprvy-bis-plat-ksm-levicov-extremisty_776.html>.

¹⁷ DANICS: c.d., s. 24-25.

¹⁸ ŠABATA, Karel. Metodický materiál Extremismus [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2009 [cit. 13. září 2010]. s. 11. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=82741>>.

¹⁹ Tamtéž, s. 11-12.

²⁰ ZEMAN, Václav (ed). *Hrozby neonacismu - Příležitosti demokracie*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2009. Neofašismus, s. 31-32.

²¹ Tamtéž, s. 33.

vůdcovském principu, čisté, bílé rase. Snaží se revidovat dějiny ve svůj prospěch a popírají holocaust. Neonacisté se blíží k myšlenkám neofašistů ve svých názorech na vůdcovský princip a antidemokratismus, rozcházejí se s nimi však v pohledu na nacionalismus a základ státu, který spatřují v rase. Tato rasová teorie je důsledkem spolupráce českých neonacistů s neonacisty z jiných států Evropy (což u neofašistů vzhledem k jejich nacionálnímu postoji není možné).²² Neonacisté se obracejí (nejen v souvislosti s budováním své image) k historii Germánů a Keltů a zobrazují se jako „silní, hrdí a neohrožení bojovníci, kteří s požehnáním bohů bojují za bílou rasu“.²³ Na tomto základě chtějí rozpoutat Svatou rasovou válku („RAHOWA“). Neonacisté se vyžívají na rozdíl od neofašistů v symbolech. Některé buď přebírají beze změny od nacistů nebo jiné přetvářejí a využívají symboly z již zmíněné historie Keltů (runy), či Germánů. Mezi nejznámější symboly patří bezesporu hákový kříž (svastika), sluneční kruh, runy (Sig-Rune, Odal-Rune), vlčí hák („Wolfsangel“), keltský kříž, ozubené kolo (které měla ve svém znaku Dělnická strana).²⁴ Velice známé jsou také různé nápisy („Gott mit uns“ – Bůh s námi, „Blut und Ehre“ – Krev a čest, „Sieg Heil“ – Vítězství zdar, „Ein Volk, ein Reich, ein Führer“ – Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce, „Mein Ehre heisst Treue“ – Mou ctí je věrnost, či „White race – Our pride“ – Bílá rasa, naše hrdost).²⁵ Dále jsou využívány k zastření pravé symboliky čísla, např. 18 značí podle pořadí písmen v abecedě iniciály Adolfa Hitlera, či číslo 88, které je symbolem pro pozdrav „Heil Hitler“. Symbolické jsou rovněž barvy, a to bílá, která značí čistotu, červená, jež je symbolem pro krev, pokrevní svazek a černá, symbolizující smrt. Tuto kombinaci barev nalezneme téměř na všech grafických symbolech neofašistů. Neonacisté nevytvářejí politické strany. Naopak se stává, že vůdcové některých extrémistických politických stran inklinují k ideologii neonacismu.

Třetí skupinou ideologického hnutí jsou nacionalističtí populisté. Jádrem pravicového populismu tvoří obvykle odpor vůči imigraci, antikomunismus a snaha o kulturní a ekonomickou soběstačnost.²⁶ Nacionální populisté se obracejí na obyčejného občana. Jedná se o styl politiky, jejíž cílem je vyřešit problémy společnosti jednoduše, rychle, avšak bezohledně a razantně. Nejznámějšími nacionálními populisty jsou Jean-Marie Le Pen (Front

---

²² CHARVÁT, Jan. *Evropské město* [online]. 2008 [cit. 13. září 2009]. Krajiní pravice v České republice po roce 1989. Dostupné z WWW:

<http://www.evropskemesto.cz/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=404>.

²³ ZEMAN: c.d., s. 36.

²⁴ Více viz. MAREŠ, Miroslav. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2006. 80 s.

²⁵ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 162.

²⁶ ZEMAN: c.d., s. 29.

National) či Jörg Haider (Freiheitliche Partei Österreichs, Bündniss Zukunft Österreichs). V našich politických kruzích lze jmenovat Miroslava Sládka (Republikáni Miroslava Sládka) či Tomáše Vandase (Dělnická strana).

Druhým celkem politického extremismu jsou občanská sdružení. Ve většině případů se však nejedná o registrovaná sdružení, jelikož je Ministerstvo vnitra odmítne registrovat pro nedemokratičnost jejich programu. V České republice působí nespočet ultrapravicových hnutí či sdružení. Mezi nejznámější patří autonomní nacionalisté, Národní odpor či Vlastenecká fronta. Národní odpor, který pořádá velmi často koncerty neonacistických skupin, různé pochody, manifestace, demonstrace a někdy i pietní akce, lze označit za vůdčí jednotku české ultrapravice.²⁷ Někteří jeho členové (především z řad skinheads) si vybírají náhodné oběti (podle barvy pleti) a brutálně je napadají. Dalším sdružením je Národní Aliance, které je známé pod svým heslem „Nic než národ“ a také tím, že při demonstraci v roce 2000 její příznivci použili límečkové nášivky se symboly písmen NA, které výrazně připomínaly nášivky nacistické SS.²⁸

Ideově blízko k neonacismu mají autonomní nacionalisté. Slovo „autonomní“ je v jejich názvu použito s ohledem na jejich organizační strukturu, která je vedena pod heslem „Organizace bez organizace“. Po České republice tak působí několik autonomních složek bez jednoho společného vůdce, bez centralizace.²⁹ Autonomní nacionalisté se snaží na veřejnosti upozornit na problémy takovým stylem, aby nemohli být osočeni z rasistického programu. Odmítají pozitivní diskriminaci, protežování menšin, multikulturalismus, atd.³⁰ V neposlední řadě je možné jmenovat Vlasteneckou frontu, která se od ostatních sdružení liší tím, že ji v roce 1993 Ministerstvo vnitra registrovalo.

Posledním celkem politického extremismu jsou politické strany. V České republice jsou nejznámější Republikáni Miroslava Sládka (dříve Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa), Pravá Alternativa, Právo a Spravedlnost, Národní strana, či dnes již zrušená Dělnická Strana (viz str. 25-28.), jejíž hlavní představitelé přesunuli svou aktivitu do Dělnické strany sociální spravedlnosti. Z akčního prohlášení Pravé Alternativy plyne, že jejich zájmem je transformace české parlamentní demokracie do demokracie stavovské. Dále pak odmítají členství ČR v NATO a EU. Republikáni Miroslava

---

²⁷ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 22.

²⁸ Tamtéž, s. 112.

²⁹ VEJVODOVÁ, Petra. Autonomní nacionalismus. *Rexter* [online]. 1. listopadu. 2008, roč. 6, č. 2, [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.rexter.cz/autonomni-nacionalismus/2008/11/01/>>.

³⁰ Tamtéž.

Sládka (dále jen „RMS“) si drželi od roku 1989 prim mezi extrémistickými politickými stranami. Avšak po oslabení jejich vlivu je zastínila Dělnická strana. RMS vyzývají k radikální změně pomocí radikální opozice, žádají dořešení otázky nepřizpůsobivých etnik, např. „cikánů“ (odmítají používat výraz „Rom“), hodlají vyhlásit zpětné referendum o vstupu ČR do NATO a EU a požadují od Spolkové republiky Německo náhradu za škodu způsobenou nám 2. světovou válkou.³¹

Při dělení extremismu by bylo chybou skončit pouze u výše uvedeného výčtu. Nesmíme opomenout skupiny mladých jedinců, které politika příliš nezajímá. Vyznávají však určitou ideologii, která postupem jejich věku, organizací jejich skupiny a také nárůstem členské základny, může přerůst v subkulturu s významným vlivem ve společnosti. Mezi tyto subkultury řadíme hnutí punk (bojující proti globalizaci, institucionalizaci, či kapitalismu), či hooligans, což je menšina fotbalových „fanoušků“, kteří vyhledávají rvačky s hooligans týmu soupeře.³² Je mezi nimi rozšířený rasismus, který při fotbalovém zápase projevují bučením na fotbalisty tmavé pleti.

Nejznámější a rovněž nejrozvětvenější subkulturou je hnutí Skinheads. Kořeny tohoto hnutí lze spatřit v šedesátých letech 20. století ve Velké Británii, tedy v době nárůstu nezaměstnanosti a sociálních nepokojů. Nově vzniklé hnutí dělnické mládeže (Mods) se spojilo s Rude boys, které bylo tvořeno přistěhovalci z Jamajky.³³ Spjovala je láska k hudbě, boxu, fotbalu a k pivu. Kladli důraz na svůj dělnický původ a stavěli se do opozice vůči středním a vyšším vrstvám, studentům, hnutí hippies a narkomanům. Skinheadi se snažili odlišovat od společnosti (především od hippies) svým zevnějškem. Tak se zrodil jejich symbol, oholená hlava. Nosí boty značky DocMartens, košile značky Ben Sherman a vojenské bundy „Bomberby“.³⁴ Původně apolitické hnutí se počátkem 70. let začíná radikalizovat směrem doprava pod vlivem neonacistické organizace British National Front. Postupně tak dochází k rozdělení hnutí Skinheads na několik směrů, které odlišuje míra agresivity, či názor na rasismus. „Nejnebezpečnější jsou ultrapravicoví skinheadi, pro které je příznačné násilí vůči ideologicky předem vymezeným nepřátelům“.³⁵ Mezi tento směr skinheads jsou řazeny organizace jako je Boneheads (V Německu jsou nazývány Nazi-skins), Hammer skins (s pobočkou v ČR Bohemia-Hammer Skins), či organizace Blood and Honour,

---

³¹ DANICS: c.d., s. 16-18.

³² ZEMAN: c.d., s. 44 - 46.

³³ MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barristel & Principal, 2003, 1. vydání, s.404.

³⁴ DANICS: c.d., s. 48.

³⁵ Tamtéž, s. 51.

kteřá má svou složku umístěnou také v ČR (Blood and Honour Division Bohemia). Dále jsou také známé organizace White Arian Resistance (W.A.R.), jejíž příslušníci jsou připravováni k rasové válce.³⁶ Další skupinou jsou nacionalističtí skinheads. Jejich nebezpečnost tkví ve větším vlivu na společnost, který si získali méně militantním postojem k osobám odlišné barvy pleti. V České republice bychom k nim mohli zařadit Patriots a Kališníky. Poslední skupinou jsou nerasističtí skinheads, které zastupují Red-skins a SHARP (SkinHeads Against Racial Prejudice). SHARP vzniklo v 80. letech v USA ve snaze o návrat k původním apolitickým kořenům hnutí. V ČR se jedná o malou frakci, která se však nebojí v případě potřeby zakročit proti ultrapravicovým skinheads, kteří utočí na přistěhovalce.

Je nutné zmínit, že členy hnutí Skinheads nejsou pouze muži. Svou frakci mají i ženy. Jedná se o skupinu s názvem Renees.

Rasa

Pro lepší orientaci v problematice rasově motivovaných trestných činů je vhodné rozebrat a definovat pojem rasa, který je ústředním pojmem rasových ideologií.

Etymologové se nemohou shodnout na původu tohoto pojmu. Někteří tvrdí, že pochází z italského, resp. latiny (ratio), jiní tvrdí, že je původem z arabského slova ras (hlava či původ). Z arabštiny měl tento termín přejít do španělštiny (raza), ze které byl pravděpodobně převzat do angličtiny, a to v době zámořských objevů.³⁷ V české odborné literatuře se odkazuje i na sanskrt, kde termín „rasa“ znamená chuť, náladu či šťávu, tedy emocionální stránku osobnosti.³⁸

V roce 1684 světu prezentoval François Bernier první rasovou teorii. Pomocí somatických hledisek dospěl k tomuto rozdělení populace: Evropané, východní a západní Asiaté, Afričané a Laponci.³⁹ Postupem času přicházeli i jiní vědci s podobným dělením. Jmenovat můžeme Carla Linné, George de Buffona, Josepha Arthura Compte de Gobineau či Giddona, který přišel s teorií o 150 rasách.⁴⁰ „George de Buffon pak přišel s dodnes platným názorem, že různé barvy pleti vznikly díky odlišnému podnebí“.⁴¹ Zájem o vědeckou klasifikaci rasismu přišel v 19. a především 20. století, kdy tuto teorii o rasách zneužil nacismus. Dokladem toho je citát Adolfa Hitlera: „Dobře vím, že z hlediska vědy neexistuje

---

³⁶ Tamtéž, s. 52.

³⁷ KAMÍN, Tomáš, MACHALOVÁ, Tatiana. *Kritika rasy a rasismu*. Brno: Masarykova Univerzita, 2003. s. 13.

³⁸ DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. CERM: Brno, 2001. s. 73.

³⁹ DACÍK, Tomáš. *Rasy a rasismus*. 1. vydání. Brno: CERM, 2000. s. 13

⁴⁰ KAMÍN, MACHALOVÁ: c.d., s. 18.

⁴¹ ZEMAN: c.d., s. 8.

nic takového jako „rasa“. Jako politik však potřebuji koncepci, která umožní rozmetat dosavadní základ dějin, nahradí jej plně novým a antihistorickým řádem a dá mu intelektuální základnu.“⁴² Teorie o biologické odlišnosti ras se tak stala základem nacismu a rasismu, který „považuje rasovou příslušnost za něco dědičného, neměnného, determinující psychické a mentální vlastnosti a inteligenci.“⁴³

Tomáš Dacík definuje rasu jako „vnitrodruhovou systematickou jednotku pro populace druhů organismů, které se od typického liší jednak morfologicky, jednak ekologicky, geograficky nebo i jiným způsobem“⁴⁴. Radomír Havlík definuje rasy jako „velké skupiny lidí, které od sebe odlišují antropologicky, na základě fyzických znaků, především pak barvy kůže.“⁴⁵ Rasa je umělým pojmem bez biologického základu, neboť o jejich biologickém základu nejsou vědecké podklady. Je tomu tak přesně naopak. V roce 2001 rozluštili vědci lidský genom a zjistili, že DNA dvou různých lidí se v 99,9 % shoduje. Omylu se tedy dopouští všichni, kteří v souladu s rasovými teoriemi 19. století nadřazují některé rasy nad druhými na základě biologických znaků.

Souhlasím s Tatianou Machalovou a Tomášem Kamínem v tom, že pojem „rasa“ není právním pojmem, nýbrž sociálním konstruktem. „Objektem práva se rasa stává až činností spojenou s rasistickou diskriminací, která je vždy spojena s nerovností. Z toho důvodu by bylo vhodné se inspirovat v USA, kde jsou rasově motivované trestné činy nazývány jako trestné činy z nenávisti (Hate Crimes). Stejně tak je příhodnější používat termínů např. rasistický útok, místo rasový útok. Z tohoto označení pak lépe vyznívá motiv útočníka, nikoliv objektivně, neprávem a nevědecky přisouzená vlastnost oběti.“⁴⁶

Rasismus

Rasismus vyhází z představy, která lidstvo dělí na rasy a jednu z nich považuje za nadřazenou ostatním. Rasová příslušnost, kterou rasisté považují za dědičnou a neměnnou, má předurčovat vlastnosti jedince.⁴⁷ Jedná se o „nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika lidově považovaného za rasu, který může nabýt fanatických podob a může přerůst

---

⁴² cit. podle: SALAJKA, M. *Rasa a rasismus ve světě*. Praha: Lidová demokracie, 1967. s. 17.

⁴³ KAMÍN, MACHALOVÁ: c.d., s. 52.

⁴⁴ DACÍK, *Rasy a rasismus*: c.d., s. 7.

⁴⁵ HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. Praha: Karolinum, 1995. s. 70.

⁴⁶ KAMÍN, MACHALOVÁ: c.d., s. 70-71.

⁴⁷ ZEMAN: c.d., s. 18.

v ideologii a systematický teror. Většinou se obrací proti menšině s výraznějšími rozlišovacími znaky fyzickými, jazykovými nebo profesními.⁴⁸

Termín „rasismus“ se používá od 30. let 20. století, jeho kořeny však sahají mnohem hlouběji.⁴⁹ Stopy rasismu lze také spatřit v době otrokářské a v období kolonialismu, kdy byl rasismus alibismem otrokářů a kolonialistů. V tom, že kolonizátoři viděli domorodce nejen jako osoby vykořisťované a diskriminované, ale také jako primitivní, necivilizovanou kulturu, vidí Stuart Hall novou dimenzi rasismu, neboť zde kolonizátoři vystupují jako kultura lepší a nadřazená.⁵⁰

Na rasové teorie Françoise Berniera či Carla Linné navázalo mnoho vědců, významný post mezi nimi však zastává Arthur de Gobineau, jenž získal přívlastek „otec vědeckého rasismu“. Gobineau rozdělil lidstvo do tří ras (bílá, žlutá, černá) a každé přisoudil specifické vlastnosti.⁵¹ Na vrchol pomyslné pyramidy postavil rasu bílou, ve které viděl ctnost, čistotu a inteligenci. Na opačném konci však Gobineau staví rasu černou, která podle něj není inteligentní. Gobineau a jeho následovník Houston Stewart Chamberlain v tomto spatřují důvod, proč by nemělo docházet k míchání ras. Chamberlain však tuto tezi doplňuje myšlenkou rasové hygieny, která by zamezila úpadku lidstva.⁵² Této myšlenky se ujal Adolf Hitler. Výsledkem toho byla snaha o vyhlazení Židů a Romů.

Bohužel ani 65 let po tomto hrůzném holocaustu nemůžeme tvrdit, že rasismus zmizel. Jak tvrdí Étienne Balibar, rasismus se transformoval do boje proti globalizaci, do boje proti ztrátě národní a kulturní identity. Ve snaze o odstranění pejorativního označení „rasismus“ vznikl nový směr racialismus, který vidí mezi rasami rozdíly, ale nepovažuje jednu z nich za nadřazenou.⁵³

Trestné činy rasově motivované

Posledním a ústředním pojmem této diplomové práce je pojem „trestný čin rasově motivovaný“. Lze jej definovat jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně, kterým pachatel verbálně, graficky nebo brachiálně útočí na oběť pro její domnělou rasu, etnickou, národnostní nebo náboženskou

---

⁴⁸ Velký sociologický slovník II. Praha: Karolinum, 1996. s. 908-909.

⁴⁹ SMOLÍK, Josef. Rasismus: pohled do historie. *Rexter* [online]. 1. listopadu. 2006, roč. 4, č. 2, [cit. 15. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.rexter.cz/rasismus-pohled-do-historie/2006/11/01/>>.

⁵⁰ KAMÍN, MACHALOVÁ: c.d., s. 88.

⁵¹ Tamtéž, s. 23.

⁵² ZEMAN: c.d., s. 19.

⁵³ Tamtéž, s. 21.

odlišnost.⁵⁴ Nejedná se o právní pojem. V trestním zákoně však můžeme nalézt trestné činy, které na tuto problematiku pamatují.⁵⁵ Obsahují rasový motiv, či pohnutku. Pohnutka je tak řazena mezi obligatorní znaky skutkové podstaty.⁵⁶ Společným znakem rasově motivovaných trestných činů je jejich úmyslné spáchání, neboť je čin veden rasově motivovanou pohnutkou. Trestní zákon č. 40/2009 Sb. nově uvádí v § 42 písm. b) spáchání trestného činu z národnostní, rasové, etnické, nebo jiné zášti, jako přitěžující okolnost trestného činu. Rasou je tedy skupina lidstva, která se od jiné liší různými znaky (zejména pak barvou pleti, vlasovým porostem, tvarem nosu, rtů, atp.). Etnická skupina (etnikum) je naopak skupina lidí, kterou spojuje společný původ, zvláštní kulturní znaky (jazyk), mentalita, tradice a povědomí vzájemné sounáležitosti. Národnostní nauka rozumí příslušnost jednotlivce k určitému národu jako historicky vzniklému společenství lidí se společnými dějinami.

„Rasově motivované trestné činy lze spáchat slovními útoky (verbálně), brachiálně (útokem proti fyzické integritě) či graficky (mediálně).⁵⁷ Často však dochází ke kombinaci těchto způsobů (např. když útočník nejdříve na svou oběť útočí verbálně, což doprovází typickým gestem – zvednutou pravou paží a výkřikem „Heil Hitler“ či „Sieg Heil“ a poté zakročí i fyzicky). Mezi grafické způsoby páchaní rasově motivované trestné činnosti patří různé sprejové nápisy na zdech propagující nacistické hnutí, specifické symboly, čísla (18, 88). Dále se také jedná o šíření názorů pomocí tiskovin a letáků. Jedná se o tzv. „ziny“ (např. „Listy rasové války“), které rozšiřují rasovou nenávist a radí čtenářů, většinou přívržencům krajní pravice, jak vyrobit výbušninu, jak jednat při zatčení, atd.⁵⁸ Při brachiálních útocích či při rvačkách mezi neonacisty a jejich odpůrci se lze setkat s velmi agresivním jednáním, které je často doprovázeno těžkými zraněními. Ty jsou způsobeny velmi těžkou a masivní obuví,

---

⁵⁴ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 58.

⁵⁵ Jedná se o tyto trestné činy: Vražda, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, zavlčení, vydírání, poškození cizí věci, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, genocidium, útok proti lidskosti, apartheid a diskriminace skupiny lidí, založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia.

⁵⁶ Do základní skutkové podstaty je rasový motiv řazen u těchto trestných činů: Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, genocidium, apartheid a diskriminace skupiny lidí, založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia.

⁵⁷ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 59.

⁵⁸ DANICS: c.d., s. 75.

kteře skinheadi nosí.⁵⁹ Podle § 118 lze tuto obuv považovat za zbraň, neboť s její pomocí lze učinit útok proti tělu důraznějším.

Tyto útoky s rasovým podtextem zákon rozděljuje podle jejich společenské závažnosti na trestné činy (zločiny a přečiny) a přestupky.⁶⁰ Přestupek má s trestným činem společné to, že se jedná o protispolečenské jednání, které vyžaduje zavinění a splnění požadovaného věku pachatele (což je dle § 25 trestního zákona, § 5 zákona o přestupcích, 15 let). Přestupku podle § 49 odst. 1 písm. d) přestupkového zákona se dopustí ten, kdo omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin.⁶¹ Přestupkový zákon dále pamatuje na rasově motivované ataky v § 49 odst. 1 písm. e).⁶² Dále by se mohlo jednat také o § 47 odst. 1 písm. b, c) zákona o přestupcích.

Extremisté využívají v současnosti intenzivně internet k propagaci rasové nesnášenlivosti, nerovnosti, či také ke svolávání demonstrací a násilných akcí. Extremisté tak využívají anonymity, kterou jim internet poskytuje. Pro policii je pak velice obtížné pachatele dohledat. Velikou oblibu si mezi extremisty a jejich příznivci také našla sociální síť facebook, kde se prezentují extrémistické skupiny od Dělnické strany sociální spravedlnosti po autonomní nacionalisty či zde vznikají různé skupiny rasisticky (i antirasisticky) orientované.⁶³

Rasově motivovaná trestná činnost zaujímá méně jak 0,1% z celkového podílu kriminality.⁶⁴ Ač se jedná o nepatrné číslo, je nutné tomuto druhu kriminality věnovat zvýšenou pozornost, neboť se může stát, že se postupem času budou opakovat hrůzy 2. světové války, které napáchal nacismus a fašismus.

2.2. Kriminologické a sociologické souvislosti trestné činnosti

Sametová revoluce s sebou přinesla mnoho společenských změn. Přechod k tržní ekonomice znamenal pro část společnosti ztrátu zaměstnání a prohloubení chudoby.⁶⁵ Mnoho

---

⁵⁹ Tamtéž, s. 76.

⁶⁰ CHMELÍK, Jan, a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 63-64.

⁶¹ Více viz ZEMAN, Petr. Možnosti postihu projevů rasové nesnášenlivosti podle zákona o přestupcích. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 6, s. 9-10.

⁶² Kde je uvedeno, že „přestupku se dopustí ten, působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.“

⁶³ Např. „Dnes cikáni napadnou Vaše blízké, zítra to můžete být Vy!“ nebo „Rasismus v ČR je obráceně!“

⁶⁴ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 56.

⁶⁵ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisli*. Praha: ASPI, 2008. s. 154.

nezaměstnaných vinilo ze své špatné situace cizince, kteří jim jako „levná pracovní síla“ zabírali pracovní pozice. Veřejnost také začala více upozorňovat na problematiku asimilace Romů a jejich zneužívání sociálního systému. Takto získal na síle rasismus, extremismus a jeho hnutí.

V našich zeměpisných podmínkách, můžeme za pachatele rasově motivovaných trestných činů označit „sociálně narušené občany neromského původu, převážně mladších věkových kategorií, s nízkou inteligencí a vzděláním, s nízkými příjmy a bez sociálního zázemí, kteří často nejsou schopni domyslet důsledky svého chování.“⁶⁶ Rizikovou věkovou skupinou je především mladý člověk, který je otevřený novým myšlenkám.⁶⁷ Nelze však jednoznačně uvést, že každá oběť rasově motivovaného trestného činu je osoba s tmavou barvou pleti. Téměř jednu pětinu obětí totiž tvoří obyvatelé České republiky neromského původu.⁶⁸ Motivace pachatelů rasově motivovaných trestných činů je však různá. Jiří Herczeg je řadí do 4 skupin. První skupinu tvoří ideologicky motivovaný pachatel. Tento pachatel se odlišuje od obecné definice pachatelů rasově motivovaných trestných činů v tom, že má obvykle vysokou inteligenci, dobré zaměstnání a vzdělání. Často je členem extrémistické organizace. Jeho opakem je xenofobní pachatel, který není členem extrémistické organizace, má nízké vzdělání a má velmi negativní vztah k osobám s tmavou barvou pleti. V třetí skupině je ekonomicky a sociálně motivovaný pachatel, podle kterého jsou cizinci přítěží národního sociálního systému a pracovního trhu. Poslední skupinu tvoří kriminální pachatel, který agresi používá jako prostředek komunikace a řešení běžných konfliktů.⁶⁹

Podle statistiky ministerstva vnitra dochází od roku 2001, s výjimkou roku 2003, k poklesu rasově motivovaných trestných činů. V roce 2008 bylo za tyto trestné činy stíháno 190 osob. Nejvíce z nich bylo spácháno v hlavním městě, dále pak v Brně, Ostravě, Mostě, Teplicích, Příbrami a Jihlavě. Více jak 60% pachatelů náleží do věkové skupiny 18-29 let.⁷⁰

Pro prevenci rasové nesnášenlivosti je velice důležitý výzkum vývoje osobnosti pachatele a vnějších podnětů, které jej ovlivňují. Je zřejmé, že rasismus je celospolečenským problémem. Vinu za současný stav však nese sama společnost, neboť rasistou se člověk

---

⁶⁶ Tamtéž, s. 147.

⁶⁷ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. BECK, 2005. s. 495.

⁶⁸ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Právní ochrana etnických menšin v ČR : závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. s. 136. Více ke kriminalitě etnických menšin viz KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena: c.d., s. 299-328.

⁶⁹ HERCZEG, *Trestné činy z nenávisli*: c.d., s. 148-149.

⁷⁰ TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008 [cit. 6. října 2010]. Trestná činnost s extrémistickým podtextem - Pachatelé, s.8 . Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.

nerodí, nýbrž stává. Je obecně známo, že jedinec se narodí s určitým genetickým a psychologickým potenciálem, ale až v průběhu svého života se jeho osobnost vyvíjí a formuje pod vlivem podnětů z vnějšího světa. Z tohoto důvodu je třeba si odpovědět na otázku, jaké vlivy (kriminogenní faktory) ovlivňují a podněcují jedince k páchání rasově motivovaných trestných činů.

Nejvýznamnější roli na pomyslném žebříčku těchto faktorů zaujímá sociální prostředí. Pomocí sociální interakce jedinec získává názory, postoje a vztah k druhým a skupinám.⁷¹ Nedozírný vliv na vývoj jedince má rodina. Dítě se inspiruje rodiči a imituje jejich chování a názory. Neúplnost, narušenost rodiny nebo nízké vzdělání rodičů a jejich malé příjmy nebo nezáměr o dítě, může zapříčinit špatný prospěch dítěte ve škole a jeho budoucí delikventní chování nebo v budoucnosti jeho nezaměstnanost a špatný životní styl.⁷² Vlivným činitelem pro výchovu jedince může být také škola. Ačkoliv škola nemá tak významné pravomoci jako rodiče, může v kooperaci s rodiči zabránit záškoláctví a nežádoucímu chování dítěte. Velmi podstatné je také aktivní zakročení proti šikaně, která může být spouštěcím mechanismem v rasové a jiné nesnášenlivosti vůči druhým lidem. Učitelé by také měli pořádat setkání s rodiči a také s budoucími rodiči, aby s nimi konzultovali správné výchovné metody.⁷³

Dalším kriminogenním faktorem je ekonomická situace pachatele. Ta souvisí také s „faktorem neúspěšnosti“.⁷⁴ Pokud tedy jedinec vyrůstá v prostředí, které mu neposkytuje citové a finanční zabezpečení, snadněji tak přimkne k extrémistickému hnutí, které mu poskytuje pocit sounáležitosti a slibuje mu jednoduché a rázné vyřešení ekonomických problémů. U tohoto společensky a citově labilního jedince je pak zřetelná (především v období dospívání) snaha „někam patřit“.

Mezi další faktory, které motivují pachatele k rasově motivovaným trestným činům, lze někdy zařadit i viktimologickou stránku. K útoku vyprovokuje útočníka nejčastěji oběť bez svého aktivního přičinění. Spouštěcím mechanismem k útoku pak bývá její odlišná barva kůže či jiné etnické znaky nebo názory.⁷⁵ Vyskytují se ovšem případy, kdy sama oběť provokuje útočníka, např. verbálně nebo dlouhodobě vyvolá negativní postoj útočníka nebo

---

⁷¹ HRUBÝ, Miloš; ČERNÝ, Jan. *NEzvaní hosté*. Praha: Člověk v tísní, o.p.s., 6. října 2009 [cit. 6. října 2010]. Sociální interakce, s. 84. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_159.pdf.

⁷² ZAPTĚTAL, J. a kol. *Kriminologie – Díl I., Obecná část*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995. s. 48-63.

⁷³ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2008. s. 191.

⁷⁴ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 14-16.

⁷⁵ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. Oběti interetnického násilí. *Kriminalistika*. 2001, č. 4, s. 299.

druhých vůči sobě.⁷⁶ Pokud tento faktor zařadíme např. do situace v současné české společnosti, můžeme zmínit např. vztah Čechů k Romům, kdy část Čechů negativně vnímá zneužívání sociálního systému Romy a negativně se pak o Romech vyjadřuje.

Vliv na pachatelovu motivaci mají také jeho biologické či psychologické aspekty osobnosti. Vnitřní kontrola, sebeovládání a povědomí o mravním řádu lze získat výchovou. Škola má dále poskytnout povědomí o právním řádu společnosti.⁷⁷ Tímto se dostáváme k dalšímu kriminogennímu faktoru, a to do oblasti právní. Úkolem zákonodárců je vytvoření takového systému, který pomocí trestných činů a přísného trestu odradí potencionálního pachatele od kriminální činnosti. Nepřehledný systém či systém obsahující mezery, může naopak podnítit potencionálního pachatele v páchání trestné činnosti, neboť ten si bude vědom toho, že mu hrozí malý nebo dokonce žádný trest.

Eliminace vlivu extremismu

Téměř v každém státě najdeme určité xenofobní projevy vůči cizincům nebo osobám s rozdílnou barvou pleti. Není možné je úplně odstranit. Existuje však možnost, jak je redukovat a zmírnit jejich následky.

V našich podmínkách jsou tyto negativní projevy zaměřeny především proti Romům. Čechům na Romech vadí nejčastěji to, že zneužívají sociální systém, nechtějí pracovat a nedokážou se přizpůsobit místním poměrům. Proti těmto předsudkům a negativním postojům se snaží systematicky bojovat Vláda České republiky a její ministerstva. Ministerstvo pro lidská práva (které zrušila nová vláda Petra Nečase) zveřejnilo v prosinci 2009 „Koncepti romské integrace na období 2010 – 2013“ (dále jen „Konceptce integrace“), jejíž cílem je „dosažení bezkonfliktního soužití romských komunit s majoritní částí společnosti, vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, odstranění vnitřních a vnějších překážek, bránící příslušníkům romského etnika integraci do neromské části populace, zlepšení jejich sociální úrovně a rozvoj kultury a jazyka“.⁷⁸

Vzhledem k jejich způsobu života a názorům na vzdělání (které vyplývá z jejich historie), je nutné vysvětlit Romům, že pokud jejich děti získají kvalitní vzdělání, budou mít v dospělosti dobrou práci, a tím i lepší životní podmínky. Ministerstvo pro lidská práva v této souvislosti doporučilo ve své Koncepti integrace odstranění diskriminace romských žáků, či

⁷⁶ NOVOTNÝ, ZAPLETAL: c.d., s. 154.

⁷⁷ ZAPLETAL: c.d., s. 47.

⁷⁸ KOCÁB, Michael. *Vláda České republiky* [online]. 2009 [cit. 11. října 2010]. Konceptce romské integrace na období 2010 - 2013. s. 4-5. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/konceptce-romske-integrace-na-obdobi-20102013-71187/>>.

zajištění předškolního vzdělávání. Dále je dle ministerstva pro lidská práva nutné přezkoumat postup diagnostiky speciálních potřeb žáků a rovněž zvýšit počet romských studentů na středních a vysokých školách a zabránit jim v předčasném ukončení studia.⁷⁹ V této oblasti mohou být Romům také nápomocni romští poradci, kteří působí na okresních úřadech.⁸⁰ Pokud bude tedy uspokojivě vyřešeno vzdělání Romů, bude to mít příznivý vliv na jejich zaměstnání. Ministerstvo práce a sociálních věcí má do konce roku 2012 upravit systém veřejných služeb zaměstnanosti, a to tak, aby se vyrovnal počet zvýhodněných uchazečů o zaměstnání s těmi znevýhodněnými.⁸¹ Jednou z nabízených možností je také systém dotací pro podnikatele, který zaměstná Roma.⁸² Samozřejmostí je poskytování rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a také možnost celoživotního vzdělávání. Bydlení je třetí klíčovou oblastí zájmu. Je nutné zamezit vzniku dalších vyloučených romských oblastí (V České Třebové je to např. sídliště v ul. Semanínská, která se nachází na okraji města), redukovat diskriminaci na trhu s byty a neplacení nájmu.⁸³

Ministerstvo pro lidská práva dále ve svých úvahách o integraci Romů pokračuje následovně: „Těžiště sociální ochrany vyloučených Romů by se mělo posouvat od výplaty sociálních dávek v rámci systému státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi k poskytování integračních sociálních služeb, jejichž součástí bude cílená sociální práce s jednotlivci a jejich rodinami vedoucí k rozvoji jejich kompetencí a samostatnosti tak, aby mohli v budoucnu fungovat nezávisle na pomoci ze strany sociálních institucí. Poskytování sociálních dávek by mělo být vždy propojeno s individualizovanou sociální prací, jejímž základem bude tvorba individuálních plánů vedoucích k sociálnímu začleňování. Dávkové systémy by měly pružně reagovat na ochotu příjemců dávek účastnit se tvorby plánu a realizace kroků vedoucích k jejich sociálnímu začleňování.“⁸⁴

Poslední oblastí, která se musí pro integraci Romů zohlednit, je kultura. Je nutné setrvat v podpoře romské kultury, festivalů, výstav, romského jazyka, vysokoškolského oboru romistika, atd. Nezbyvá nic jiného, než souhlasit s názorem ministerstva pro lidská práva, které tvrdí, že „posílením povědomí české společnosti o romské kultuře, jazyku a historii lze

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 16-22.

⁸⁰ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Právní ochrana etnických menšin v ČR : závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. s. 198-199.

⁸¹ KOCÁB, Michael. Vláda České republiky [online]. 2009 [cit. 11. října 2010]. Realizační plán koncepce romské integrace na období 2010 - 2013. s. 4. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/koncepce-romske-integrace-na-obdobi-20102013-71187/>>.

⁸² ŠTĚCHOVÁ, Markéta, a kol. *Internetické konflikty : jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004., s. 107.

⁸³ KOCÁB, *Realizační plán koncepce romské integrace na období 2010 - 2013*: c.d., s. 41.

⁸⁴ Tamtéž, s. 48

systematicky bojovat proti předsudkům uplatňovaným vůči příslušníkům romských komunit.“⁸⁵ Pokud bude postupováno v souladu s Koncepcí integrace, existuje velká pravděpodobnost, že dojde k zvýšení životní úrovně Romů, tím i k redukci jejich kriminality a k lepšímu vztahu s majoritní společností.

Samotná integrace Romů nepomůže porazit extremismus. Je nutné zaměřit pozornost také na majoritu neromského původu, neboť se extremisté snaží získat společnost na svou stranu. Z tohoto důvodu vypracovalo ministerstvo vnitra „Strategii boje proti extremismu“ (dále jen „Strategie boje“), kterou vláda přijala dne 4. května 2009. Páteří této Strategie boje je 5 pilířů: „Komunikací proti demagogii“, „Vědomostí proti totalitářům“, „Jednotná protiextremistická platforma“, „Odbornost a imunita“ a „Efektivně a korektně proti násilí“.⁸⁶ Nejlepší zbraní proti propagandě extrémistů je komunikace se společností a objektivní informování společnosti o extrémistech a hrozbě, která se v nich skrývá. Tomu mohou pomoci samotná média, neboť ty společnost ovlivňují enormně. Zodpovědné a objektivní podání informací o extrémistech a trestných činech, kterých se dopustili, může ovlivnit společnost v pozitivním směru, protože jenom tak si uvědomí negativa extremistů.⁸⁷ Je nutné však dbát na to, aby toto zpravodajství postrádalo „žurnalismy a bulvární styl“. Dále je také možné zvýšit účast Romů v televizním vysílání. Tato praxe je běžná ve Spojených státech amerických, kde je téměř vždy v pořadu či seriálů obsazen minimálně jeden Afroameričan. Společnost tak k Afroameričanům získává díky této medializaci lepší vztah a více je respektuje, pokud se s nimi setká např. na úřadech v pozici úředníků, či v pozici policistů. Druhý pilíř nazvaný „Vědomostí proti totalitářům“ se mi zdá jako stěžejní. Vytvoření vlastního názoru na danou problematiku je velice podstatné. K tomu má jedinci přispět škola a pedagog, který musí s žákem vést dialog o extremismu. Korektní diskuze dá prostor také příznivcům extrémistických hnutí, pokud mají své zástupce mezi žáky. Pedagog by tyto žáky měl nechat vyslovit své myšlenky, spolu s jejich zdůvodněním.⁸⁸ Podpora seminářů, ve kterých by pedagogové získali cenné zkušenosti, jak s žáky o extremismu diskutovat, je nezbytností. Velkou chybu vidím v tom, že se žáci dozvídají o hrůzách nacismu a 2. světové války až na konci 9. třídy, kdy na důkladné probrání látky nezůstává mnoho času. Proto bych uvítal, kdyby otázka nacismu byla zařazena do např. občanské výchovy v nižších ročnících

---

⁸⁵ Tamtéž, s. 3

⁸⁶ TEJCHMANOVÁ, Ladislava, PĚTIOKÝ, Jiří, BENEŠ, Jiří. *Strategie boje proti extremismu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2009. s. 22-35.

⁸⁷ NOVOTNÝ, ZAPLETAL: *c.d.*, s. 189-191.

⁸⁸ DANICS: *c.d.*, s. 112-113.

nebo aby škola zřídila odborné přednášky pro žáky 4. – 6. tříd základních škol. Třetím pilířem je „Jednotná protiextremistická platforma“, tedy koordinace všech subjektů, které mají kompetence zakročit proti extremismu. Jedná se o obecní policii, policii ČR, obecní úřady, ministerstva (pro lidská práva, spravedlnosti, vnitra, obrany, financí, práce a sociálních věcí), Bezpečnostní informační službu, poradní orgány vlády (Rada vlády ČR pro národnostní menšiny, Rada vlády pro záležitosti romských komunit), Agenturu pro sociální začleňování v romských komunitách, státních zastupitelství, veřejného ochránce práv, atp. Pro účinnější postup proti extrémistům vzniklo několik příruček a manuálů, např. „Manuál pro obce k právu shromažďovacímu“ nebo publikace „NEzvaní hosté“. Pro vyšší efektivnosti práce státních zástupců je možné zřídit novou funkci specializovaného státního zástupce, jehož předmětem činnosti by byl pouze rasově motivované trestné činy.⁸⁹ Stát by měl rovněž podporovat občanské iniciativy a nevládní organizace zaměřené proti extremismu, např. Slovo 21, ROMEA, Člověk v tísní nebo V Ústí neonacisty nechceme. Problematickou se však jeví podpora Antifašistické akce (AFA), a to především pro jejich boj proti nacismu všemi možnými prostředky, tedy i násilím.⁹⁰ Pilíř „Odbornost a imunita“ je zaměřen především na vzdělání pracovníků justice, úředníků a policistů a jejich přípravu k boji s extremismem. Dále také na odstranění extrémistů z řad policie a armády ČR.⁹¹ Poslední pilíř „Strategie boje“ nazvaný „Efektivně a korektně proti násilí“ se zabývá monitoringem činnosti extrémistů, důsledným zmapováním dnů, ve kterých může docházet k různým rasistickým akcím a přípravě bezpečnostních opatření pro bezproblémové zvládnutí podobných akcí.⁹²

Významný podíl v prevenci rasově motivovaných trestných činů a extremismu zaujímá legislativa. Samotná trestní represe má sice vliv na pachatele a společnost, avšak je nutné si uvědomit, že z preventivního hlediska není na prvním místě.⁹³ Průběžná novelizace příslušných podzákoných předpisů, které budou co nejvíce reflektovat současné problémy a stav extremismu ve společnosti, jistě zlepši význam legislativy v boji proti extremismu.

Všechny tyto poznatky však zůstanou neefektivní, když se nebude snažit sama společnost. Danou situaci vystihl již Quintus Horatius Flaccus, když řekl: „*Quid leges sine*

---

⁸⁹ ŠTĚCHOVÁ, *Právní ochrana etnických menšin v ČR : závěrečná zpráva z výzkumu*: c.d., s. 169-170.

⁹⁰ HRUBÝ, ČERNÝ: c.d., s. 55.

⁹¹ Více viz: V armádě odhalili dalšího vojáka nosícího nacistické symboly. *IDNES.cz* [online]. 27. listopadu 2009, [cit. 8. listopadu 2010]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/v-armade-odhalili-dalsiho-vojaka-nosiciho-nacisticke-symboly-p58-/domaci.asp?c=A091127_175326_domaci_jw>.

⁹² KOCÁB, *Koncepce romské integrace na období 2010 - 2013*: c.d., s. 58.

⁹³ NOVOTNÝ, ZAPLETAL: c.d., s. 217-218.

moribus vanae proficiunt?“ Tedy: „Co zможou jalové zákony bez dobrých mravů?“⁹⁴ Je tedy na každém z nás, zda budeme pasivně přihlížet destrukci společnosti nebo se aktivně zapojíme do boje proti extremismu a vyjádříme svůj názor.

2.3. Mediálně známé události ze současnosti

S ohledem na formu vlády se extremismu daří nejlépe v demokracii. „Demokracie proti němu nemá totiž dostatek obranných mechanismů.“⁹⁵ Pokud by je měla, nebyla by již demokracií. Dalším z bojů demokracie proti extremismu (který není zmíněn v předchozích stránkách) je zákaz shromáždění či zákaz politické strany (nebo pozastavení její činnosti).

Slabých míst demokracie využívají extrémistické politické strany, které své činy a projevy zaštiťují svobodou slova a svobodou shromažďování, které jim garantuje Listina základních práv a svobod v čl. 17 a 19. Považují se za pravou opozici, jsou populistické, demagogické, antidemokratické a leckdy používají nelegální prostředky k prosazení svých zájmů.⁹⁶ Po listopadu 1989 byla první podobnou stranou politická strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (později Republikáni Miroslava Sládka). Předseda této politické strany neslavně proslul tímto výrokem: „*Cikáni by měli být trestně odpovědní už od narození, protože prakticky to už je jejich největší zločin*“. V době nedávno minulé však získala na síle Dělnická strana.

Dělnická strana

Tato extrémistická a nacionálně rasisticky laděná politická strana byla zaregistrovaná v prosinci 2002 pod názvem Nová síla. Dne 18. 1. 2003 však došlo na ustavujícím sjezdu k přejmenování na Dělnickou stranu (dále jen „DS“). Rozhodnutím Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) byla ale rozpuštěna dne 18. 2. 2010. Po jejím rozpuštění se příznivci a členové DS etablovali v Dělnické straně sociální spravedlnosti (dále jen „DSSS“), jejíž ideologií je patriotismus a tradicionalismus (zde je zřejmá totožnost ideologií s DS) a euroskepticismus.

Z internetových stránek zrušené DS plyne, že jejím záměrem bylo stát se alternativou pro voliče, kteří nesouhlasí se současnou vládou demokratických stran a zároveň těch, kteří

---

⁹⁴ Tamtéž, s. 189.

⁹⁵ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*:c.d., s. 12.

⁹⁶ DANICS: c.d., s. 33.

nechtějí volit Komunistickou stranu Čech a Moravy.⁹⁷ Realitou se však stalo porušování zákonů, spolupráce s extrémistickými hnutími a vyzývání k rasové válce. Z těchto důvodů podala vláda ČR dne 24. 11. 2008 návrh NSS na rozpuštění DS. NSS však tento návrh zamítl, neboť dle bodu č. 110 rozsudku NSS⁹⁸ vláda neunesla důkazní břemeno. Jelikož DS neomezila své nezákonné aktivity, nýbrž je naopak stupňovala, byl vládou ČR podán dne 23. 9. 2009 druhý návrh na její rozpuštění.

Vláda ČR popsala Dělnickou stranu takto: „Dělnická strana porušuje Ústavu a zákony a jejím cílem je odstranění demokratických základů státu. Nerespektuje základní demokratické principy a neodmítá násilí k prosazování svých zájmů. Inklinuje k omezování některých lidských práv a svobod, směřuje k potlačení rovnoprávnosti občanů a ke snaze o uchopení a držení moci způsobem zamezujícím druhým stranám a hnutím ucházet se ústavními prostředky o moc. To vláda dovozuje také ze spolupráce Dělnické strany a krajně pravicových hnutí. Dělnickou stranou navrhovaná úprava práv a povinností občanů a nového uspořádání společnosti není založena na dodržování demokratických principů, ale na jejich porušování či omezování. Politická strana obecně může požadovat změnu ústavy a zákonů, ale změny navrhované Dělnickou stranou volají po diskriminaci a odstranění samotné podstaty základních lidských práv a svobod. To je také podporováno veřejnými vystoupeními představitelů Dělnické strany.“⁹⁹

Ve svém programu DS uvádí, že hodlá znovu zavést trest smrti, zavést určování národnosti a její značení v občanských průkazech, zrušit přistěhovalecké tábory, zavést zákon o domovském právu, atd. Dle názoru soudu (bod. 263) je zřejmé, že program DS je xenofobní, populistický a obsahuje prvky rasismu a antidemokratismu.¹⁰⁰ Tento poznatek je velmi závažný. Sám o sobě ale nemůže zapříčinit zrušení DS. Stejně tak prokázání podobnosti symboliky se symbolikou nacistického Německa. Soud správně uvádí, že samotný nedemokratický program či výše uvedená podobnost symboliky může být pouhou náhodou. To však neplatí, pokud z projevů vrcholných představitelů DS vyplývá, že tato strana zřetelně navazuje na německý nacionální socialismus a hlásá rasovou nesnášenlivost.

---

⁹⁷ Více viz: *Dělnická strana* [online]. 27. července 2008 [cit. 8. listopadu 2010]. Proč Dělnická strana. Dostupné z WWW: <http://delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=73&Itemid=102>.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu Pst 1/2009 – 348 ze dne 17. února 2010, [cit. 4. dubna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.nssoud.cz/>>.

⁹⁹ Tamtéž, bod 22.

¹⁰⁰ To plyne mimo jiné z výroku T. Vandase uvedeného v bodě č. 288 rozsudku Nejvyššího soudu Pst 1/2009: „*Chceme zemi čistou, bílou, bez parazitů a jiné verbeže...Dělnickou stranu nikdo nezastaví. ... až se Dělnická strana dostane k moci, zatočí s nevládními organizacemi, které se zabývají menšinami.*“

Soud uvádí, že může rozpustit politickou stranu, pokud budou kumulativně splněny tyto podmínky: politická strana jedná protiprávně, toto jednání jí je přičitatelné, jedná se o bezprostřední hrozbu pro stát a zamýšlené rozpuštění politické strany je proporcionální se sdružovacím právem v politických stranách a ochraně zájmů společnosti.¹⁰¹

Protiprávnost jednání DS je NSS spatřována především v reálném naplňování programu DS. To lze vyčíst např. z veřejných projevů předsedy Tomáše Vandase a členů DS a názorech, které jsou publikovány v Dělnických listech, které strana vydává. Tyto názory jednoznačně vyvolávají národnostní, rasovou a etnickou nesnášenlivost. DS navádí k omezování základních práv a svobod. Tím jedná v rozporu s § 4 písm. a) zákona č. 424/1991, Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Dále pak nabádá k potlačování rovnoprávnosti občanů [v rozporu s § 4 písm. c) výše uvedeného zákona]. Porušuje rovněž čl. 20 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a § 5 odst. 1 zákona č. 424/1991, neboť založila Ochranné sbory, jejichž úkolem je podle představitelů DS ochrana stranických představitelů, pomoc občanům a dohled nad akcemi DS. Většina členů Ochranných sborů nemá čistý rejstřík, je sympatizantem extrémistických hnutí, a při výkonu „služby“ byla ozbrojena a podporovala rasovou nesnášenlivost. Touto činností se tedy DS vměšovala do činností státu, neboť se snažila suplovat funkce ozbrojených sborů.

K přičitatelnosti projevů dané straně NSS uvádí, že „politické strany jsou obecně vnímány především prostřednictvím projevů a vyjádření svých představitelů a dalších „mediálních“ tváří“.¹⁰² Veřejné projevy představitelů DS tedy nelze považovat za jejich osobní postoje a názory, nýbrž za hodnoty, které chce prosazovat politická strana, za kterou její představitel hovoří. Za bezprostřední riziko ohrožení demokracie se může považovat také schopnost destabilizovat společnost, a to pouze na určité části území státu. Tato destabilizace, eskalace násilí a proklamování rasismu se stala např. v „bitvě o Janov“ dne 4. října 2008, kdy řádně ohlášené demonstrace (pod záštitou DS) nazvané „Proti pozitivní diskriminaci a policejnímu násilí“ přerostla v pochod do sídliště Janov. Zde musela Policie ČR velmi rázně zakročit proti neonacistům, neboť existovala velmi vážná hrozba jejich střetu s místními Romy. NSS v bodě č. 645 svého rozsudku dále uvádí, že bezprostřední riziko tkví také v provázanosti a spolupráci DS s extrémistickými pravicovými subjekty.

Při zohledňování zásady proporcionality byl NSS nucen uvážit použití mírnějších právních prostředků. V bodě č. 658 odůvodnění svého rozsudku se NSS zamýšlí nad smyslem

¹⁰¹ Podle § 4 a 5 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Pst 1/2009, 2010: c.d., bod 636.

rozpuštění DS a uvádí, že je nutné přesně definovat hodnoty, které vyznávala a uvést, že národní socialismus není kompatibilní s právním řádem ČR.

Soud dospěl k názoru, že pozastavení činnosti DS by bylo pouhým alibismem. Bylo totiž prokázáno ideové propojení DS s Národním odporem, Autonomními nacionalisty, aj. Dělnická strana byla rozpuštěna, protože veřejně vyzývala k rasové nesnášenlivosti, navazovala na německý nacionální socialismus, jejím cílem bylo odstranění některých základních náležitostí demokratického právního státu a základních lidských práv a svobod. Ani argumentace DS o existenci svobody projevu a práva sdružování nezměnila stanovisko soudu. Ten k tomu uvedl, že: „Nikdo, ani politická strana, se však nemůže účinně dovolávat ochrany svých vlastních základních práv a svobod, uplatňovaných s cílem ohrožovat nebo porušovat základní práva a svobody jiných“.¹⁰³

„Kauza Vítkov“

Případ žhářského útoku, který v poslední době nejvíce rozhýbal emocemi se stal před půlnocí 18. dubna 2009. Tedy pouhé dva dny před výročím narození Adolfa Hitlera. Obvinění byli dne 14. srpna 2009 příslušníci extrémistických hnutí a sympatizanti DS, jmenovitě, David Vaculík, Jaromír Lukeš, Ivo Müller, Václav Cojocar.

Všichni čtyři předem naplánovali celý žhářský útok. Objekt vytipoval Jaromír Lukeš. Útok byl proveden kolem 23.45 hod. Pachatelé v úmyslu usmrtit více osob romského původu přijeli do Vítkova, okr. Opava a tři z nich (David Vaculík, Ivo Müller, Václav Cojocar) vhodili do objektu tři zápalné láhve, čímž způsobili rozsáhlý požár celého domu. Jen shodou okolností nebyla při požáru žádná osoba usmrcena. Několik osob však bylo popáleno. Nejvíce zranění utrpěla nezletilá Natálie Kudriková, která v době požáru spala na posteli pod oknem. „Natálie utrpěla zranění bezprostředně ohrožující život, popáleniny II. až III. stupně na 77 % povrchu těla a popálení horních cest dýchacích, popáleniny byly lokalizované téměř na celém obličejí, na přední části hrudníku, v bederní krajině a v celém rozsahu dolních a horních končetin, na některých místech dosahovaly až IV. stupně a v důsledku těchto poranění byla poškozená hospitalizována od 19.4.2009 do 2.12.2009 ve Fakultní nemocnici v Ostravě a následně byla opakovaně hospitalizována sedm i více dnů. Podrobila se 14 operacím, nadále se podrobuje pravidelným rehabilitacím spojenými i s hospitalizacemi, lékařské zákroky řešily zajištění dýchacích cest, odstranění spálené devitalizované kůže, amputaci čtvrtého a pátého prstu pravé ruky a pátého prstu levé ruky, v pravé dolní končetině došlo ke zkrácení

---

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Pst 1/2009, 2010: c.d., bod 663.

Achillovy šlachy s poruchami chůze a stání. Doposud není u Natálie obnovena úchopová schopnost pravé ruky a zůstaly ji plošné jizvy v obličeji, na trupu a všech končetinách. Také se u ní projevují potíže ve smyslu psychické retardace. Při lékařských zákrocích jí byly prováděny autotransplantace kožních štěpů. V průběhu dlouhodobé hospitalizace byla poškozená nezletilá Natálie opakovaně v ohrožení života v důsledku popáleninového šoku, selhávání funkce ledvin a sepsí. Do budoucna se u ní předpokládá řada nutných plastických zákroků, které ale neodstraní způsobené následky.¹⁰⁴

Popálena byla i matka Natálie, Anna Siváková a její otec, Pavel Kudrik. V domě bylo v době útoku osm osob. Zapálený dům musel být později zdemolován, neboť jej nebylo možné dále obývat. Škoda na domě byla vyčíslena na nejméně 131.260,- Kč.

Ivo Müller v přípravném řízení uvedl, že kdyby věděl, že je dům obydlen, nikdy by na něj nezaútočil. Tato skutečnost mu byla, dle jeho slov, spolupachateli zatajena. Navíc dům vypadal zchátrale. Z těchto důvodů vyjádřil nad spáchaným skutkem lítost. V neprospěch obžalovaných však svědčilo nespočet důkazů. Jedním z nich byl i odposlech rozhovoru Jaromíra Lukeše se svým zaměstnavatelem Václavem J., během kterého Lukeš popsal událost jako „masakr, řev, jakoby někdo někoho týral. Řev byl slyšet a byl to mazec.“¹⁰⁵ Soud mimo jiné prokázal účast všech čtyř obžalovaných na akci Národního korporativismu dne 19.8.2006. Při domovní prohlídce bylo zabaveno mnoho věcí s extrémistickým podtextem. Např. u Davida Vaculíka se jednalo o CD a DVD s rasovou tematikou, písemnosti související s organizací extremistického hnutí, či plynová pistole nebo tiskoviny s nacionalistickými motivy a nálepky u Václava Cojocar. V odůvodnění rozsudku soud uvádí, že Mgr. Michal Mazel prohlásil, že 90 % všech zabavených věcí obsahuje symboliku a argumentace charakteristické pro moderní neonacismus (názvy Combat 18, či číslíce 18, 88, 1907, srov. str. 11). Stejně tak je tomu i v případě tetování, která mají obžalovaní na svém těle (např. David Vaculík má na levém lýtku nápis ACAB, tedy „All cops are bastards“).

Krajský soud v Ostravě obviněným příznivcům extremistických hnutí prokázal, že se dopustili jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k tomu, aby jiného úmyslně usmrtili. Takový čin spáchali na více osobách, zvláště surovým a trýznivým způsobem, na osobách mladších než patnáct let a pro jejich příslušnost k etnické skupině,

---

¹⁰⁴ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 32T 2/2010-4163 ze dne 20. 10. 2010 [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/justice2/soud/soud.aspx?o=19&j=29&k=337&d=314740>>.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 42.

jehož se dopustili v úmyslu trestný čin spáchat (avšak k dokonání trestného činu nedošlo). Svým jednáním také zničili cizí věc a způsobili tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Obžalovaní byli odsouzeni za pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 k § 219 odst. 1, odst. 2 písm. a), písm. b), písm. e), písm. g) trestního zákona účinného v úplném znění do 31.12.2009, spáchaný formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 téhož zákona a trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zákona účinného v úplném znění do 31.12.2009, spáchaný formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 téhož zákona k trestu odnětí svobody v trvání 22 (Václav Cojocar u k trestu odnětí svobody v trvání 20) roků.

Odsouzeným byla vzhledem k rozsahu způsobené škody a újmy na zdraví vyměřena i povinnost uhradit velmi vysoké částky. Revírní bratrské pokladně má být uhrazena částka 7.449.359,- Kč, Pavlu Kudrikovi 36.000,- Kč, Anně Siváková částku 36.780,- Kč a nezletilé Natálii Kudrikové částka 9.405.200,- Kč. Ostatní poškození byli odkázáni s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.¹⁰⁶

Všichni odsouzení podali proti tomuto rozsudku odvolání. Dne 18. března 2011 o něm Vrchní soud v Olomouci rozhodl tak, že trest odnětí svobody snížil pouze Ivo Müllerovi, a to o dva roky. Důvodem pro to byla provedená lítost.¹⁰⁷

Ostatní události

Na počátku třetího tisíciletí rozhýbal emoce v české společnosti případ vydavatele knihy *Mein Kampf*, Michala Zítka. Soud jej odsoudil za podporu a propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občana dle § 260 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 3 let s podmíněným odkladem na dobu 5 let, spolu s peněžitým trestem ve výši 2 000 000 Kč. Soud shledal vydanou publikaci v rozporu se zákonem především pro chybějící kritické hodnocení díla Adolfa Hitlera. Čtenář pak neměl k dispozici kritické posouzení rasistických myšlenek vůdce nacistické Národně socialistické německé dělnické strany (dále jen „NSDAP“).¹⁰⁸ Vydavatel knihy se zaštiťoval vydáním knihy pro studijní účely. Proti jeho tvrzení však stojí zvolená grafická strana obálky publikace, na které je zobrazen znak NSDAP spolu s názvem knihy

---

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ WEIKERT, Petr. Soudce ke žhářům: Nebudeme vést debatu, že šlo jen o ublížení na zdraví. *IHNed.cz* : *Online zprávy hospodářských novin* [online]. 18.3.2011, [cit. 21. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-51236070-soudce-ke-zharum-nebudeme-vest-debatu-ze-slo-jen-o-ublizeni-na-zdravi>>.

¹⁰⁸ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*: c.d., s. 126-127.

„Mein Kampf“. Jelikož však jde o český překlad, bylo by vhodné pojmenovat knihu česky, jako „Můj Boj“.¹⁰⁹

Odvolací soud dospěl k názoru, že obžalovaný si musel uvědomit možnost svého trestního stíhání, neboť vydání publikace konzultoval s právníčkou. S tímto názorem se neztotožnil Nejvyšší soud, který ve svém rozsudku¹¹⁰ uvedl, že k prokázání úmyslu podle trestného činu výše uvedeného je nutné aby pachatel zamýšlel dané hnutí svým jednáním propagovat. Sklony k diskriminaci u obviněného nebyly zjištěny. Jeho motivací bylo pouze dosažení zisku.

Rasově motivovaná činnost není výsadou pouze osob neromského původu. Jedním takovým případem je pohlavní zneužití, znásilnění, loupež, vydírání a pokus o vraždu, spáchaném ve spolupachatelství, ke kterému došlo koncem dubna 2010 v Krupce. Pachateli byli dva romští chlapci ve věku 14 a 16 let, kteří napadli teprve dvanáctiletého chlapce, kterého se pokusili okrást, ale jelikož neměl nic cenného u sebe, zmlátili jej a znásilnili. Svým činem mu způsobili roztržení sleziny, odražení ledviny, zlomení dvou žeber, otřes mozku a plicní embolii. Soudkyně Kamila Elsnicová uvedla, že pachatelé své jednání doprovázeli výkřiky typu: „Uděláme ti to, co dělal Hitler cikánům“.¹¹¹ Krajský soud v Ústí nad Labem odsoudil staršího z pachatelů (i přesto, že má podle znalce IQ 41) k maximálnímu možnému trestu odnětí svobody (10 let). Mladší z pachatelů byl pro svůj nízký věk umístěn do diagnostického ústavu.¹¹²

V kapitole 2.3. je uvedeno pouze několik případů rasově motivované činnosti. Vybrány byly pouze ty „nejvýznamnější“ případy. Podobných rasově motivovaných trestných činů najdeme desítky.

---

¹⁰⁹ HERCZEG, Trestné činy z nenávisti: c.d., s. 81

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 1174/2004 ze dne 10. 3. 2005, [cit. 7. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.nsoud.cz/>>.

¹¹¹ Mladý Rom dostal deset let. 'Byl to rasistický útok,' rozhodl soud. *Lidovky.cz* : Zpravodajský server Lidových novin [online]. 25.11. 2010, [cit. 7. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/mlady-rom-dostal-deset-let-byl-to-rasisticky-utok-rozhodl-soud-p76-/ln_domov.asp?c=A101125_103159_ln_domov_tsh>.

¹¹² Tamtéž.

3. Rasově motivované trestné činy de lege lata a jejich legislativní vývoj

3.1. Úvod k historickým změnám

V době rodové společnosti byla msta na pachateli nebo jeho rodu jediným možným trestem. Právo od 11. století chránilo především stát, církve a feudály. Předstátní obyčej získaly na síle mimo jiné odmítnutím zákoníku Karla IV., který zakazoval přísné tresty na soudech feudálů. K významnému rozmachu trestního práva došlo až v době stavovské monarchie.¹¹³ Prvním z trestních zákoníků byl Trestní zákon Josefa I. (Constitutio criminalis Josephina), který však nenahradil dosavadní české trestní právo zcela kompletně. To se povedlo až trestnímu zákoníku Marie Terezie (Constitutio criminalis Theresiana).¹¹⁴ Ten nahradil předchozí krutý a nekvalitní Josefův zákoník. Úspěšným nástupcem Constitutio criminalis Theresiana byl zákoník Josefa II. z roku 1787, jenž byl označen jako Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně. Mezi jeho přednosti se řadí přehlednost, stručnost a jasnost.¹¹⁵ Na tento zákon navázal zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Znamější je však trestní zákoník č. 117/1852, který je mnohými právníky považován pouze za novelu zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803.¹¹⁶ Existovala marná snaha o jeho novelizaci, modernizaci a unifikaci. Tento zákoník však platil na našem území až do roku 1950 (po vzniku Československa byl recipován na základě tzv. recepční normy č. 11/1918). Nejednalo se o jednotnou úpravu, neboť jej doplňovali zákony jiné. Významné místo mezi nimi zaujímá zákon na ochranu republiky z roku 1923, který ve svém § 14 zavádí trest za popuzování k násilnostem proti skupinám obyvatel pro jejich národnost, jazyk nebo rasu. Jedná se tedy o historicky první ustanovení, které se týká rasově motivovaných trestných činů.

Po událostech, které nastaly po přijetí Mnichovské dohody došlo také k významným změnám na poli trestního práva. Pod vlivem nacistického Německa zanikly demokratické zásady českého trestního práva (např. nullum crimen, nulla poena sine lege). Dosavadní trestní zákoník zůstal v platnosti, avšak jeho význam byl pouze formální. Německé trestní právo platilo i na území Protektorátu Čechy a Morava (především pro říšské občany, pro

¹¹³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 3-9.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 30-31.

¹¹⁵ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 487.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 488-489.

české občany v případě, že se jednalo o trestné činy proti říši).¹¹⁷ Na základě nařízení říšské vlády a říšského protektora byly zavedeny nové, antisemitisticky zaměřené skutkové podstaty (např. nedbání rasových předpisů).

Dne 12. července 1950 byl přijat nový trestní zákoník. Jednalo se o novou úpravu po téměř sto letech. Tento zákon byl poznamenán novým politickým režimem. Nově však obsahoval i trestné činy rasově motivované. Do roku 1950 existovala pouze jediná úprava v již zmíněném zákoně na ochranu republiky. Trestní zákoník z roku 1950 zahrnoval pouze tyto rasově motivované trestné činy: podpora a propagace fašismu a podobných hnutí, útok proti skupině obyvatel, hanobení národa a rasy a v kvalifikované skutkové podstatě také ublížení na zdraví. Novela č. 63/1956 upravila jen výši trestu odnětí svobody u některých těchto rasově motivovaných trestných činů.

Pod vlivem ideologie a přijetí nové Ústavy z roku 1960 bylo rozhodnuto o přijetí nového trestního zákoníku, který by obsahoval vhodnější ideologické pozadí pro tehdejší dobu. K jeho přijetí došlo 29. listopadu 1961. Posloupnost trestných činů v tomto trestním zákoně upřednostňovala (stejně tak jako v zákoně z roku 1950) zájmy státu před zájmy jedince.¹¹⁸ Úvod zvláštní části tak obstarával trestný čin vlastizrady nebo rozvracení republiky. Nový trestní zákoník z roku 2009 však tuto systematiku nabourává a správně řadí do hlavy I. trestné činy proti životu a zdraví. Trestní zákoník z roku 1961 nově upravoval v § 198a trestný čin podněcování k národnostní a rasové nenávisti (od roku 1992), genocidium v § 259 a od 1. 7. 1990 trestný čin persekuce obyvatelstva (dle § 261a). Během průběžné novelizace trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo k některým trestným činům přidáno do kvalifikovaných skutkových podstat ustanovení o rasovém motivu. V roce 1995 tomu tak bylo u § 219 odst. 2, kdy bylo přidáno písmeno g), počítající s rasově motivovanou vraždou. Stejně tomu tak bylo v roce 1990 s § 222 odst. 2 písm. b) a těžkým ublížením na zdraví spáchaným na jiném pro jeho rasu, poškozováním cizí věci v roce 1990 a vydíráním v roce 1994.

Trestní zákoník č. 140/1961 byl k 1. 1. 2010 nahrazen zákonem č. 40/2009. Tento nový trestní zákoník vyniká v několika bodech. Přeměňuje některé trestné činy na přestupky (např. řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění dle § 180d zákona č. 140/1961 Sb.), vrací se k formálnímu pojetí trestného činu, aj. Tento zákon rovněž reflektuje nárůst rasové nesnášenlivosti ve společnosti. Rasový motiv můžeme nalézt také v nových

---

¹¹⁷ VLČEK: c.d., s. 44-45.

¹¹⁸ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, a. s., 2009. s. 409.

skutkových podstatách trestných činů. A to u trestného činu porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovaných soukromí v § 183 odst. 3 písm. b) TZ, útok proti lidskosti podle § 401 odst. 1 písm. e, f) TZ a apartheid a diskriminace skupiny lidí podle § 402 TZ. V novém trestním zákoníku nalezneme rasový motiv i v kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činů, které se již vyskytovaly v zákoně z roku 1961, avšak bez tohoto rasového motivu. Konkrétně se jedná o trestné činy zbavení osobní svobody, omezení osobní svobody, zavlčení, zneužití pravomoci úřední osoby, urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilím, urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilím, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností. Do ustanovení týkajícího se přitěžujících okolností byla správně zařazena pohnutka rasová, etnický, náboženský, třídně či jinak motivovaná. Trestní zákoník č. 40/2009 byl již za dobu své platnosti jednou novelizován. Zákon č. 306/2009 Sb. se zaměřil především na úpravu minimálního věku pachatele z 14 na 15 let (tím pádem i na věk určený v kvalifikovaných skutkových podstatách pro oběť trestného činu – např. v § 140 odst. 3 písm. c) TZ. Novela rovněž zpřísňuje tresty v těchto ustanovení rasově motivovaných trestných činů: § 149 odst. 4, § 170 odst. 3, § 382 odst. 4, § 383 odst. 4 trestního zákona.

Vývoj vnitrostátní legislativy je téměř vždy ovlivněn mezinárodně právní úpravou. Ne jinak tomu bylo a je u českého trestního práva. Základní kámen mezinárodní úpravy, který je vtělen do českého trestního práva, je Charta Organizace spojených národů (dále jen „Charta OSN“). Dne 26. června 1945 ji přijalo spolu s dalšími 50 členy i tehdejší Československo. Cílem Charty OSN je prohloubení základních lidských práv a svobod na základně rovnosti bez ohledu na rasu, pohlaví, jazyk, atp. Dne 10. prosince 1948 přijalo Valné shromáždění OSN Všeobecnou deklaraci lidských práv, která je však nezávazná, čímž mírně ztrácí na svém významu. Opakem toho je Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.), která je, jako rezoluce Valného shromáždění OSN, závazná. Mezi další významné úmluvy můžeme zařadit Mezinárodní úmluvu o potlačení a trestání zločinu apartheidu (č. 116/1976 Sb.) či Mezinárodní pakt občanských a politických právech. Právní úprava Evropské unie zahrnuje např. 15 let starou Společnou akci o boji proti rasismu a xenofobii (96/443/JHA), v jejímž rámci se členské státy zavázaly k bližší spolupráci. Rasové nesnášenlivosti se ale věnuje i směrnice Rady 2000/43/ES a také Rámcové rozhodnutí o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva 2008/913/SVV. I Rada Evropy přijala mezinárodní dokument, a to konkrétně Rámcovou

úmluvu o ochraně národnostních menšin (č. 96/1998 Sb.), v jejímž textu se smluvní státy zavázaly k přijetí efektivních nástrojů na ochranu rasově diskriminovaných osob.

3.2. Trestné činy proti životu a zdraví

Hlava I. zvláštní části nového trestního zákona z roku 2009 obsahuje trestné činy proti životu a zdraví. Dochází tak k již zmíněnému zásadnímu odklonu od systematiky používané v zákoně z roku 1961. Současný stav tak lépe koresponduje s čl. 6 Listiny základních práv a svobod, který garantuje právo na život.

Vražda § 140 odst. 3 písm. g) TZ

Zákon mezi trestné činy proti životu řadí na prvním místě vraždu. Zákony č. 117/1852 ř. z. ani zákon č. 86/1950 Sb. neobsahovaly právní úpravu rasově motivované vraždy. Zákon č. 140/1961 Sb. ve svém původním znění s rasově motivovanou vraždou nepočítal. Zařazena v písm. g) byla až novelou č. 152/1995 Sb. Do této doby se rasově motivovaná vražda stíhala jako vražda spáchaná z jiné zavrženíhodné pohnutky.¹¹⁹ Novela č. 218/2003 Sb. upřesnila rasový motiv v tom smyslu, že do písm. g) přidala pojem „etnická skupina“, což byla reakce nárůst rasově motivovaných trestných činů, jejichž oběťmi bylo převážně romské etnikum. Trestný čin vraždy dle § 140 obsahuje v odst. 1 základní skutkovou podstatu a v odst. 2 kvalifikovanou skutkovou podstatu (vražda spáchaná s rozmyslem nebo po předchozím uvážení). Rozmysl lze vnímat tak, že pachatel si před spácháním činu zhodnotí danou situaci a je schopen odvodit důsledky, jaké pro něj po tomto činu mohou plynout. Předchozí uvážení je pak vytvoření určitého plánu, jehož časové určení se nachází hlouběji v minulosti před spácháním činu.¹²⁰ Jedná se tak o detailnější legislativní zpracování oproti zákonu č. 140/1961 Sb.

Objektem, který trestní právo v tomto případě chrání, je lidský život. Lidský život je chráněn od počátku porodu, do cerebrální smrti mozku (viz. č. 16/86 Sb. rozh. tr.). Objektivní stránka spočívá v usmrcení jedince pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání. Zákon nijak nerozlišuje pachatele, může jím tak být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl (v odst. 2 dokonce spáchání s rozmyslem nebo předchozím uvážení). Pachatel musí mít

¹¹⁹ ZELENKA, Petr. Trestný čin vraždy v světle novel z roku 1990 – 1995. *Trestní právo*. 1998, č. 5, s. 7.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2010. s. 479.

úmysl obět' zavraždit. A v případě odst. 3 písm. g) úmysl zavraždit i s rasově motivovanou pohnutkou. Pokud má být pachatel odsouzen pro trestný čin vraždy dle § 140 odst. 3 písm. g) TZ, musí mu být prokázána i rasově motivovaná pohnutka, neboť ta se z fakultativního znaku skutkové podstaty transformuje v těchto případech ve znak obligatorní. Rovněž se dle § 42 písm. b) TZ jedná o přitěžující okolnost.

Těžké ublížení na zdraví § 145 odst. 2 písm. f) TZ

Už trestní zákoník z roku 1950 stíhal jednání, kterým se někdo dopustil ublížení na zdraví na někom pro jeho rasu. V § 216 byly spojeny skutkové podstaty jak ublížení na zdraví, tak těžkého ublížení na zdraví. Toto spojení však zákon z roku 1961 rozdělil. Novelou č. 175/1990 Sb. byla vypuštěna ze znění § 221 komunisticky laděná část skutkové podstaty a postupem času byla zvyšována výše trestu odnětí svobody. Trestní zákon č. 40/2009 Sb. mírně rozšířil kvalifikovanou skutkovou podstatu např. o ublížení na zdraví na těhotné ženě.

Objektem je ochrana lidského zdraví. Předmětem útoku je živý člověk. Způsobení těžkého ublížení na zdraví na jiném pro jeho politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, je objektivní stránkou. Zákon vymezuje těžkou újmu na zdraví v § 122 odst. 2 tak, že se musí jednat o vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění, které kumulativně odpovídá alespoň jednomu z těchto případů: zmrzačení (trvale chorobný stav vyznačující se změnou těla), ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti (minimálně snížením povšechné pracovní způsobilosti), ochromění údu (snížená schopnost pohybu končetin), ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění (viditelná změna na těle, která vzbuzuje odpor), vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy (mimořádné nebo vystupňované psychické nebo fyzické bolesti) nebo delší dobu trvající porucha zdraví (podle ustálené judikatury se jedná o dobu 6 týdnů). Délka 6 týdnů u poslední podmínky však nemusí být naplněna, pokud se jedná o závažnější poruchu zdraví (což je vzhledem k rozvoji lékařské vědy vhodné). Subjektem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné způsobení těžké újmy na zdraví vedené rasově motivovanou pohnutkou. Pouhý úmysl tedy nestačí, je nutné prokázat i to, že pachatel hodlal způsobit oběti těžkou újmu na zdraví. Tento eventuální úmysl lze dovodit např. z intenzity útoku.

Ublížení na zdraví § 146 odst. 2 písm. e) TZ

Stejně jako u předchozího trestního činu je i zde objektem zájem na ochraně lidského zdraví. To se neposuzuje podle stavu absolutního zdraví, neboť tento stav se nevyskytuje u všech jedinců. Ublížit na zdraví tak lze i nemocnému (soud vše posuzuje na základě znaleckých posudků¹²¹). Objektivní stránka spočívá v ublížení na zdraví na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Před rokem 2010 vymezovala pojem ublížení na zdraví judikatura (např. č. II/1965 Sb. rozh. tr.). Nyní tak činí trestní zákoník v § 122 odst. 1. Zde je stanoveno, že se ublížením na zdraví rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření

V praxi se obvykle jedná o déle trvající bolesti či nemožnost pohybu. Jedním z důsledků ublížení na zdraví je pracovní neschopnost (viz č. 21/84 Sb. rozh. tr.). Ustálená judikatura uvádí, že pracovní neschopnost musí trvat minimálně 7 dní. „Při jejím posuzování se zohledňuje povaha poruchy zdraví, jak byla způsobena, její příznaky, které funkce byly narušeny, intenzita zranění, způsob narušení obvyklého života a délka pracovní neschopnosti“.¹²² Tento trestný čin může spáchat kdokoli. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění. Pachatel musí mít úmysl způsobit oběti újmu na zdraví pro jeho rasu.

Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení § 149 odst. 2 písm. c) TZ

Tento trestný čin zavedl trestní zákoník z roku 1961 až novelou č. 290/1993 Sb. a zařadil jej do § 259a TZ mezi trestné činy proti lidskosti. Zákon č. 40/2009 Sb. tento zákon přebírá a doplňuje jej o rasovou pohnutku. Nově je ale zařazuje do hlavy I. zvláštní části, mezi trestné činy ohrožující život nebo zdraví. Mučení je uvedeno i v novém trestném činu útok proti lidskosti v § 401 odst. 1 písm. h).

Objektem trestného činu mučení je nedotknutelnost osoby (její zdraví, život, důstojnost a zájem státu na respektování právního řádu a základních lidských práv a svobod při výkonu pravomoci orgánů státní správy, orgánů územní samosprávy, soudů nebo jiných

---

¹²¹ KRATOCHVÍL, Vladimír. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné-obecná část. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 33.

¹²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník : komentář II.* Praha: C. H. Beck, 2010. s 1374.

orgánů veřejné moci). Objektivní stránkou je mučení nebo jiné nelidské a kruté zacházení, ke kterému došlo v rámci výkonu pravomoci orgánu státní správy na jiném, pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, atp., čímž byla jedinci způsobena fyzická nebo psychická újma. Subjektem může být jakákoliv osoba, která se daného jednání dopustí v souvislosti s výkonem pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci. Bude-li pachatelem úřední osoba, bude se jednat o kvalifikovanou skutkovou podstatu dle odst. 2 písm. a). Subjektivní stránka vyžaduje úmysl vedený rasově motivovanou pohnutkou, který směřuje ke způsobení jinému tělesného nebo duševního utrpení .

3.3. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Trestné činy v hlavě II. jsou odrazem mnoha mezinárodních dokumentů. Jedná se např. o Všeobecnou deklaraci lidských práv, Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Mezinárodní úmluvy o otroctví či vnitrostátní Listiny základních práv a svobod. Nový trestní zákoník pokračuje v přehodnocování systematiky zvláštní části podle jejich skutečných hodnot a zájmů společnosti a přesouvá trestné činy proti svobodě z hlavy VIII. zákona z roku 1961 do hlavy II.

Zbavení osobní svobody § 170 odst. 2 písm. b) TZ

Již zákon z roku 1852 znal trestný čin nakládání s člověkem jako s otrokem. Jednalo se tedy o obdobný trestný čin, který trestal bránění v osobní svobodě. Trestní zákoníky z let 1950 a 1961 znaly trestné činy omezování a zbavení osobní svobody. Nepracovaly však s rasově motivovanou pohnutkou. Tu zavedl až zákon č. 40/2009 Sb.

Objektem trestného činu zbavení osobní svobody je osobní svoboda. Konkrétně pak možnost svobody pohybu. Objektivní stránka spočívá v neoprávněném uvěznění nebo zbavení osobní svobody. Zákon nerozlišuje, jestli k danému neoprávněnému jednání došlo pomocí násilí nebo lsti. Typicky se bude jednat o uzamčení v různých uzavřených prostorech (dům, automobil), a to po delší dobu, přičemž osvobození jedince je velice ztíženo.

Pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl pachatele. Dle § 170 odst. 2 písm. b) TZ je nutná existence rasové pohnutky, která vedla pachatele ke spáchání tohoto trestného činu.

Omezování osobní svobody § 171 odst. 3 písm. b) TZ

Objektem je rovněž osobní svoboda, resp. volný pohyb. Objektivní stránka spočívá v bránění jinému v užívání osobní svobody, např. uzavřením v místnosti, spoutáním, odnětím invalidního vozíku nebo berlí, držení paží, atp. Rozdíl oproti zbavení osobní svobody je však délce bránění užívání osobní svobody.

Zákon nijak nediverzifikuje pachatele, proto jím může být opět kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné spáchání trestného činu. V případě, že by se mělo jednat o rasově motivovaný čin uvedený v § 171 odst. 3 písm. b) TZ, je nutné, aby orgány činné v trestním řízení tuto rasovou pohnutku pachateli prokázali.

Zavlečení § 172 odst. 3 písm. b) TZ

Zavlečení do ciziny upravoval zákon z roku 1950 ve svém § 231. Toto znění s menší úpravou trestu odnětí svobody a kvalifikované skutkové podstaty převzal zákon č. 140/1961 Sb. Zákon č. 40/2009 Sb. však rozpracovává tento trestný čin důkladněji, neboť se zaobírá i způsoby zavlečení a rozšiřuje dále kvalifikovanou skutkovou podstatu a nově přidává rasovou pohnutku. Rovněž bylo z názvu trestného činu vynecháno slovní spojení „do ciziny“, čímž došlo k tomu, že je trestně stíháno i zavlečení z ciziny do České republiky (§ 172 odst. 2 TZ).

Objektem je svoboda pobytu. Objektivní stránku zavlečení lze vnímat jako nedobrovolné a násilné přesunutí osoby za republiky mimo její hranice nebo naopak, dále pak bránění návratu do České republiky nebo ciziny. Toto jednání může být doprovázeno lstí, násilím nebo hrozbou násilí nebo jiné újmy. Pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění. Rasově motivované zavlečení podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Trestný čin zavlečení, spolu s omezením (zbavením) osobní svobody je trestným činem trvajícím. Tzn., že jeho vyvolání, resp. udržování, se posuzuje jako jedno jednání.

Vydírání § 175 odst. 2 písm. f) TZ

Trestný čin vydírání obsahovaly již zákony z let 1852 a 1950, avšak bez kvalifikované skutkové podstaty obsahující rasovou pohnutku. Stejně tak tomu bylo i u zákona č. 140/1961 Sb., a to až do jeho novely č. 91/1994 Sb. Další dvě novely z let 2003 a 2006 pouze přidaly pojem příslušnost k etnické skupině a zvýšily trest odnětí svobody v odst. 4. Obdobná úprava,

obsahující pouze drobné změny ve výši trestu odnětí svobody, se vyskytuje i v zákoně z roku 2009.

Jako objekt trestného činu zde trestní zákoník chrání svobodné rozhodování člověka. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel nutí jiného k tomu, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a to násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy. Tento trestný čin pachatele je dokonán již ve fázi použití násilného jednání nebo pohrůžky násilí či jiné těžké újmy. Z toho plyne, že není nezbytné, aby došlo k naplnění pachatelova cíle. Násilím se rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Právní nauka rozlišuje násilí ve dvou podobách. Jedná se o tzv. *vis absoluta*, tedy násilí, které absolutně zabraňuje oběti svévolné jednání a násilí *vis compulsiva*, při kterém je oběť podrobena psychickému nátlaku, čímž poté jedná v souladu s přáním pachatele. Násilí *vis compulsiva* lze tedy označit za pohrůžku násilí. Pohrůžka jiné těžké újmy může znamenat poškození majetku, hrozba rozpadu manželství, poškození cti, či dobré pověsti, pokud to oběť považuje za těžkou újmu a pohrůžka pachatele vyvolává u oběti skutečné obavy ze způsobení takové újmy (srov. č. 55/07 Sb. rozh. tr.).

Subjektem může být kdokoli. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné spáchání. Trest odnětí svobody na dvě léta až osm let je podmíněno v § 175 odst. 2 písm. f) TZ spácháním tohoto trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, tedy s tzv. rasovou pohnutkou.

Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí § 183 odst. 3 písm. b) TZ

Nový trestní zákoník vyplnil jednu z mezer zákona z roku 1961 v § 183, ve kterém nově upravuje trestný čin porušování listin a jiných dokumentů. Jde o novou trestněprávní sankci, chránící listovní tajemství v souladu s čl. 13 Listiny základních práv a svobod.

Objektem tohoto nového trestného činu je ochrana listovního tajemství. Tedy ochrana písemností, záznamů nebo počítačových dat uložených v soukromí. Zásah do listovního tajemství je možný pouze na základě zákona (např. v trestním řízení pouze podle § 78 a 79, § 82 - § 85c, § 158b - § 158f zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád). Na rozdíl od § 182 TZ se zde chrání pouze tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí. Nesmí být tedy uchovány např. v muzeu. Objektivní stránkou je neoprávněné porušení tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného

dokumentu uchovávaného v soukromí tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije a nebo tento čin spáchá podle § odst. 2 § 183 TZ v úmyslu získat pro sebe či jiného majetkový nebo jiný prospěch, způsobit někomu jinému škodu či jinou závažnou újmu, či ohrozit jeho společenskou vážnost. Listinou se rozumí text, který je zachycen na materiálním podkladu (papír, pergamen), a to bez ohledu na její veřejný (§ 131 TZ) nebo soukromý charakter. Jinou písemností je text zachycený na jakémkoli materiálu (např. i na kmenu stromu). Za fotografii se považuje hotový fotografický snímek zhotovený pomocí účinků světla na fotograficky citlivou vrstvu fotografického materiálu. Filmem pak určitý děj, ale i text či obraz, zachycený na filmový materiál, který je určen k promítání. Jiným záznamem je např. videozáznam a záznam zachycený pomocí webové kamery v počítači nebo průmyslové kamery. Počítačovými daty jsou data zpracovávaná počítačem. Jinými dokumenty jsou jakékoli jiné dokumenty, které nejsou výslovně uvedeny shora, za podmínky, že jsou uchovávány v soukromí, může se také jednat o osobní kresby, obrazy a jiná umělecká díla.

Pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění které musí zahrnovat všechny znaky trestného činu podle § 183 odst. 1 TZ. Kvalifikovaná skutková podstata podle § 183 odst. 3 písm. b) TZ musí zahrnovat také rasovou pohnutku pachatele.

3.4. Trestné činy proti majetku

Rovněž i trestné činy proti majetku doznaly změnu v zařazení ve zvláštní části trestního zákoníku. V novém zákoníku je najdeme v části V., přičemž před účinností zákona č. 40/2009 Sb. bychom je našli v části IX.

Poškození cizí věci § 228 odst. 3 písm. b) TZ

Již zákon z roku 1950 pracoval s tímto trestným činem. Avšak ani on, ani zákon z roku 1961 až do své novely č. 152/1995 Sb. nepracoval v kvalifikované skutkové podstatě s rasově motivovanou pohnutkou. V § 228 zákona č. 40/2009 Sb. došlo také ke sloučení trestných činů dle § 257, § 257a zákona z roku 1961.

Objektem je vlastnické právo. Zákon zde chrání především neporušenost věci, resp. její další využitelnost. Objektivní stránka spočívá ve zničení, poškození nebo učinění věci neupotřebitelnou. Jedná se zde o taxativní výčet. Zničením věci se rozumí zlikvidování její hmotné podstaty tak, že přestane mít hodnotu a není schopna nadále plnit svůj účel (např.

zbourání nemovitosti či zabití zvířete). Poškození věci pak znamená snížení její hodnoty, přičemž není podstatné, zda je tento stav trvalý nebo dočasný. Věc však nesmí vykazovat další funkční schopnost. Neupotřebitelností se rozumí stav, kdy věc nemůže již sloužit svému účelu. Zde je nutné zmínit, že se musí jednat o věc cizí. Není tedy možné, aby byla předmětem útoku věc patřící do společného jmění manželského, pokud je pachatelem jeden z manželů (srov. B 3/84 – 15). Na rozdíl od hodnoty věci je rozhodující způsobená škoda na věci. Aby se nejednalo o přešůpek dle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., musí na věci vzniknout škoda nikoli nepatrná (dle § 138 odst. 1 TZ se jedná o nejméně 5.000,- Kč). Subjektem může být opět kdokoli. Subjektivní stránka, jako obligatorní znak skutkové podstaty, vyžaduje úmyslné zavinění. Podle § 228 odst. 3 písm. b) TZ se stíhá i spácháním tohoto trestného činu na věci jiného pro jeho rasu, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání. V současnosti je v tomto ohledu mediálně známá mimo jiné i tzv. „Kauza Vítkov“ (více viz na str. 28-30).

3.5. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Trestní zákoník obsahuje v X. hlavě zvláštní části trestné činy, které chrání společenské zájmy a hodnoty, potřebné pro řádný chod demokratické společnosti. Jedná se o ochranu veřejného pořádku, orgánů veřejné moci, úředních osob, ale i obráceně o ochranu občanů před zneužitím pravomoci úředních osob.

Zneužití pravomoci úřední osoby § 329 odst. 2 písm. b) TZ

Trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele byl obsažen již v trestním zákoníku z roku 1961. Zákonem č. 40/2009 Sb. byla do zvláštní skutkové podstaty přidána rasová pohnutka. Dále zde došlo ke změně názvu trestného činu a ke změně definování pachatele. Pojem „zneužívání“, které evokuje spáchání vyššího počtu činů bylo nahrazeno slovem „zneužití“, jenž tomuto nesprávnému výkladu zabraňuje. Pod vlivem kritiky (srov. ÚS 49/2000) a mezinárodních závazků došlo k transformaci pojmu „veřejný činitel“ na pojem „úřední osoba“. Jedná se o pojem širší povahy.

Objektem je zájem společnosti na řádném a zákonném výkonu pravomoci úředních osob. Dále pak na ochraně práv a povinností fyzických a právnických osob. Objektivní stránka spočívá ve zneužití pravomoci úřední osoby. To zákon taxativně vymezuje jako: vykovávání pravomoci způsobem odporujícím zákonu (tzn. jeho porušení nebo obcházení), překročení vlastní pravomoci (vykonává tak pravomoc někoho jiného nebo rozhoduje o

věcech, o nichž však rozhodovat nemůže) nebo nesplní povinnost, který mu vyplývá z jeho pravomoci (což se může stát i opomenutím).

Pachatelem nemůže být, na rozdíl od účastníka tohoto trestného činu, kdokoliv. Speciálním subjektem je zde úřední osoba. Tento pojem je definován v § 127, kde se v 1. odst. vyjmenovávají taxativně jednotlivé úřední osoby (jde např. o soudce, státního zástupce, prezidenta České republiky, odpovědného úředníka územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, příslušníka ozbrojených sil, atd.). Podle § 127 odst. 2 TZ se k trestní odpovědnosti a ochraně úřední osoby se podle jednotlivých ustanovení trestního zákona vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností. U subjektivní stránky je opět nutný úmysl. Spolu s úmyslem obsaženým v objektivní stránce ještě musí existovat i úmysl způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Kvalifikovaná skutková podstata podle § 329 odst. 2 písm. b) TZ dále vyžaduje pohnutku, která pachatele motivuje ke spáchání trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasou, příslušnost k etnické skupině, národnost, atp.

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 odst. 2 TZ

Obdobný trestný čin se nacházel již v § 99 zákona č. 117/1852 ř.z., který sankcionoval nebezpečné vyhrožování, což vycházelo z trestného činu vydírání. I zákon z roku 1950 obsahoval trestný čin útoky proti skupinám obyvatelů (v § 116). Poprvé je zde ale mezi znaky skutkové podstaty řazena pohnutka (rasová). Trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci byl v zákoně č. 140/1961 Sb. řazen v hlavě V., pojmenované „trestné činy hrubě narušující občanské soužití“. Současná právní úprava však řadí tyto trestné činy do hlavy X. a trestné činy hrubě narušující občanské soužití uvádí v díle pátém.

Objektem tohoto trestného činu je klidné občanské soužití, které by bylo narušováno nebezpečnými útoky na základě rasy jednotlivých obyvatel nebo jejich skupin. Tím zákon chrání rovnost lidí, garantovanou čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace (Vyhláška č. 95/1974 Sb.). Objektivní stránkou je zde vyhrožování skupině obyvatelů usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, užití násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo ve vyhrožování způsobení újmy pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo pro to, že jsou bez vyznání, a dále ve spolčení nebo sročení k spáchání takového činu. Z výše uvedeného vyplývá, že zákon zde neposkytuje všeobecnou ochranu

všem skupinovým zájmům. Předmětem útoku je ve všech odstavcích skupina obyvatel. V odstavci 2 a 3 pak skupina obyvatel nebo jedinec.

Násilím je rozuměn útok na tělesnou integritu člověka. Ten nemusí mít za následek ublížení na zdraví. Nutností ale je, aby výhrůžka byla způsobilá vyvolat u adresátů obavy z její realizace. Musí směřovat k usmrcení, ublížení na zdraví nebo na způsobení škody velkého rozsahu. Pokud by došlo ke splnění výhrůžky, jednalo by se o trestný čin ublížení na zdraví, vraždy, atd., a to podle dalších okolností. Způsobilost výhrůžky vyvolat obavy z realizace je nutné posuzovat vedle slovního obsahu i chování pachatele. Spolčení nebo srocení, je zde postaveno na roveň dokonatého trestného činu, ačkoliv jde o formu přípravy. Skupinou obyvatel se rozumí nejméně tři lidé. Původ skupiny obyvatel je irelevantní.

Subjektem může být kdokoli. Subjektivní stránka žádá úmysl. Pohnutka, vyznačující se v nenávisti vůči skupině obyvatelů nebo jednotlivci pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu domnělou či skutečnou, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, je v § 352 odst. 2 TZ řazena mezi obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu.

Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob § 355 TZ

Tento trestný čin byl poprvé uveden v § 126 zákona č. 86/1950 Sb. Trestní zákon z roku 1961 toto ustanovení převzal. Jeho novela č. 175/1990 Sb. dekriminalizovala hanobení obyvatelů, pro jejich pozitivní názor na socialistického zřízení. Novela zákona č. 134/2002 Sb. pak přidala do skutkové podstaty trestného činu pojem „etnická skupina“. Nový trestní pokračuje v kriminalizaci tohoto trestného činu.

Jeho objektem je ochrana klidného lidského soužití proti veřejnému hanobení. Pachatel zde porušuje rovnosti lidí bez rozdílu rasy, národnosti, jazyka, etnické skupiny, politického přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání. Toto ustanovení reflektuje mezinárodní dokumenty (srov. Všeobecná deklarace lidských práv, Charta OSN, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech). Objektívni stránka spočívá v tom, že pachatel veřejně hanobí některý národ, jeho jazyk některou rasu nebo etnickou skupinu nebo skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání. Podmínkou trestnosti je spáchání trestného činu veřejně (viz. § 117 TZ).

Hanobením se rozumí jakékoliv úmyslné snížení vážnosti. Přitom není podstatné, jak na hanobení zareaguje společnost. Stejně tak není podstatné, v jaké formě byl tento projev

učiněn.¹²³ Za národ je považováno historicky vzniklé společenství osob. Toto společenství má tak společnou nejen historii, ale i kulturu, charakter, jazyk, atp. Stejně tak u etnické skupiny mají osoby společný původ. Pro jejich zařazení do etnické skupiny je však podstatná existence povědomí o vzájemné sounáležitosti a odlišnosti od jiných celků společnosti. Rasu vnímáme jako odlišující znak jedné skupiny osob se společnými znaky (např. fyzickými) od skupiny osob s odlišnými znaky. Pachatelem může být kdokoli. Po subjektivní stránce se nutně úmyslné spáchání, které je vedeno pohnutkou ve formě zášti vůči skupině obyvatel republiky pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, národnost nebo příslušnost k etnické skupině. Jednočinný souběh s trestným činem násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci je možný, neboť objektivní stránky trestných činů nejsou totožné.

Jako příklad jednání, na které se vztahuje toto ustanovení, nám může posloužit mediálně známý citát Miroslava Sládka, uvedený na straně 25. Miroslav Sládek však nebyl pro svůj výrok trestně stíhán. Důvodem tomu byl čl. 27 odst. 2 Ústavy, který zakazuje stíhání poslance za projevy učiněné na půdě. Věc šetřil pouze imunitní výbor Parlamentu Poslanecké sněmovny, který udělil Miroslavu Sládkovi pokutu.

Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod § 356 odst. 1 TZ

Jedná se o trestný čin zavedený k 1. 1. 1992 novelou trestního zákona č. 557/1991 Sb. Třetí odstavec ve znění trestního zákona č. 140/1961 Sb. byl přidán v roce 2002 novelou č. 134. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ustanovení § 198a ze zákona č. 140/1961 Sb. přejímá s naprostou přesností. Jedinou výjimkou je nový pojem „jiná nenávist“, uvedený v odst. 3 písm. b).

Trestní zákoník pokračuje v kriminalizaci jednání, které porušuje rovnost lidí (bez ohledu na rasu, národnost, příslušnost k etnické skupině či vyznání) a staví jej do středu pozornosti, jako objekt tohoto trestného činu. Objektivní stránkou je zde veřejné (viz § 117 TZ) podněcování k nenávisti k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo omezování práv a svobod příslušníků některého národa, etnické skupiny, rasy, náboženství, třídy nebo jiné skupiny osob. K podněcování (tedy vzbuzení nenávisti k některému národu, nebo rase, či vyzývání k jednání porušující základní práva a

---

¹²³ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. Praha: Leges, 2010. s. 796.

svobody jednotlivců z těchto skupin) musí dojít veřejně.¹²⁴ Nenávist je pak silně negativní emocionální vztah ke druhému. Pachatele zákon nijak nediverzifikuje, může jím být tak kdokoli. Subjektivní stránka požaduje úmyslné zavinění.

Jednočinný souběh s § 403 TZ s § 356 TZ je vyloučen. Může však dojít na základě zásady speciality, ke konzumpci § 356 TZ a jeho nahrazením trestným činem založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Trestní zákon v § 356 TZ trestná rovněž aktivní účast na činnosti skupin, organizací nebo hnutí, vyznávající diskriminaci a rasovou či etnickou nenávist, kterou veřejnosti představují veřejnosti prostřednictvím násilí.

3.6. Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti

Zařazení trestných činů vojenských v systematice zvláštní části trestního zákona se oproti trestního zákona z roku 1961 nijak nezměnilo. Opět se jedná o hlavu XII. S ohledem na stále zvyšující důležitost ochrany bezpečnosti republiky a společnosti, je velmi podstatná kriminalizace trestní jednání v ozbrojených silách. Opačný stav by totiž mohl mít negativní vliv na zachování demokracie v republice.

Urážka mezi vojáky podle § 378 odst. 2, § 379 odst. 2 písm. d) TZ a § 380 odst. 2 písm. c) TZ

Na trestní postih urážky mezi vojáky pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, aj. se zaměřil až zákon č. 40/2009 Sb. v § 378 a násl.

Objekt těchto trestných činů zahrnuje ochranu vojenské cti, zdvořilosti a kladných vztahů mezi příslušníky bezpečnostních sborů. Trestní zákoník obsahuje 3 trestné činy, zahrnující urážku mezi vojáky. Jejich objektivní stránka spočívá v urážlivém jednání (jenž je objektivně způsobilé snížit vážnost lidské důstojnosti vojáka nebo jeho funkce či hodnosti), které zahrnuje všechny možné kombinace hodností pachatele a oběti. Pachatel může urazit nadřízeného nebo vojáka s vyšší hodností [§ 378 odst. 1 písm. a), § 379 odst. 1 písm. a)], podřízeného nebo vojáka s nižší hodností [§ 378 odst. 1 písm. b), § 379 odst. 1 písm. b)] nebo vojáka stejné hodnosti, pokud se tak stane v době, kdy vykonává dozorčí nebo jinou službu [§ 378 odst. 1 písm. c), § 380 odst. 1)]. Urážlivé jednání může pachatel spáchat buď verbálně, graficky, gestikulací, či násilím mírné intenzity, jeho pohrůzkou nebo pohrůzkou

---

¹²⁴ Tamtéž, s. 798.

bezprostředního násilí, z kterého je zřejmé, že bude vykonáno v nejbližší době.¹²⁵ Pachatelem může být pouze voják, jako speciální subjekt. Definici pojmu „voják“ nalezneme v § 114 odst. 4 TZ. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění. Samozřejmostí je i nutnost existence jedné ze tří variant vztahu mezi hodnotami vojáků a také rasově motivovanou pohnutku, v případě kvalifikovaných skutkových podstat dle § 378 odst. 2, § 379 odst. 2 písm. d) TZ a § 380 odst. 2 písm. c) TZ.

Porušování práv a chráněných zájmů vojáků podle § 382 odst. 2 písm. c) TZ a § 383 odst. 2 písm. c) TZ

Společným objektem těchto trestných činů je osobní svoboda vojáka, jeho svoboda rozhodování, důstojnost, tělesná integrita a výkon dalších práv, svobod a zájmů a v neposlední řadě pak vojenská disciplína a pořádek. Objektivní stránka obsahuje následující činnosti směřované vůči vojákově se stejnou vyšší nebo nižší hodnotí. Jedná se o nucení k osobním úsluhám (tzn. k úkonům, které má oběť činit ve prospěch jednotlivce nebo pachatele, či místo něj), omezování na právech (tzn. omezení základních práv a svobod nad rámec zákona) nebo svévolné ztěžování výkonu služby, čímž zákon myslí ztěžování konkrétních služebních povinností nad obecný rámec. Tyto činnosti si pachatel může vynutit prostřednictvím násilí, bezprostředního násilí nebo pohrůžky jiné újmy. Čin je tak dokonán již použitím těchto donucovacích prostředků. Pachatelem může být pouze voják. § 382 pak konkrétně počítá s vojákem stejné hodnoty jakou má oběť, § 383 pak s pachatelem jako vojákem s rozdílnou hodnotí, než má jeho oběť (tedy nižší nebo vyšší). Po subjektivní stránce je nutné úmyslné zavinění. Vzhledem k výše uvedené objektivní stránce je zřejmé, že jednočinný souběh s trestným činem vydírání a ublížení na zdraví je vyloučen.

3.7. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Během 2. světové války docházelo k systematickému vyvražďování určitých skupin obyvatel a k pokusům o vyhlazení některých národů či etnik (např. nacistický pokus o konečné vyřešení „české otázky“).¹²⁶ Po skončení války bylo přijato několik mezinárodních úmluv, měly zabránit opakování podobné situace. Jedná se např. o Úmluvu

¹²⁵ Výklad pojmů viz strana 37-38.

¹²⁶ Více viz Konečné řešení české otázky. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg: Wikipedia Foundation, 11.10.2006, last modified on 29.7.2010 [cit. 25. listopadu 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kone%C4%8Dn%C3%A9_%C5%99e%C5%A1en%C3%AD_%C4%8Desk%C3%A9_ot%C3%A1zky>.

o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (č. 53/1974 Sb.), Úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.), Mezinárodní úmluvu o potlačení a trestání zločinu apartheidu (č. 116/1976 Sb.), Mezinárodní úmluvu proti braní rukojmí (č. 36/1988 Sb.) a Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 143/1988 Sb.). Mezi nejvýznamnější mezinárodní dokumenty v tomto ohledu patří úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia (č. 32/1955 Sb.).

Genocidium § 400 TZ

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 96/I ze dne 11. 12. 1946 prohlásila genocidium za mezinárodní zločin. V Československé republice nabyla rezoluce účinnost k 1. 1. 1951 a byla vyhlášena pod č. 32/1955 Sb. Dalším významným mezinárodním dokumentem je Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia ze dne 9.12.1948. Mezi trestné činy platné v Československu bylo genocidium zařazeno až v zákonem č. 140/1961 Sb. Jeho novela č. 175/1990 Sb. nahradila trest smrti trestem výjimečným. Zákon č. 40/2009 Sb. pracuje s obdobným zněním skutkové podstaty. Přidává pouze do odst. 1. „třídní nebo jinou podobnou skupinu lidí“. Statisticky se samozřejmě jedná o trestné činy s velmi nízkou četností spáchání, avšak z hlediska demokratického a lidského je jejich kriminalizace velmi významná.

Objektem trestného činu genocidia právo národů, národností, všech ras a etnik lidského rodu a náboženských skupin na existenci. Útok může směřovat jak proti skupině, tak proti jednotlivci. Druhotným objektem je právo na život, rozvoj osobnosti jednotlivců z daných skupin. Objektivní stránku tvoří takové jednání, které je způsobilé zničit (úplně nebo částečně) některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu. Dále se pak jedná o provedení opatření, které směřuje k zabránění rození dalších dětí v této skupině nebo násilně převádí děti z výše uvedené skupiny do jiné, či způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt příslušníkovi skupiny. Aby se tedy jednalo o genocidu, musí zde existovat národnostní, etnická nebo náboženská skupina, kterou má pachatel v úmyslu alespoň částečně zničit, a proto spáchá některý z výše uvedených činů.¹²⁷ Subjektem může být kdokoli, bez žádných výjimek. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl, přičemž musí obsahovat i úmysl zcela nebo

---

¹²⁷ FUCHS, Jiří. Co je to genocida? *Trestní právo*. 2000, roč. 5, č. 9, s. 18.

částečně vyhladit konkrétní národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu. V tomto trestném činu je účastenství je povýšeno na dokonaný trestný čin.

Útok proti lidskosti § 401 odst. 1 písm. e) TZ

K dosažení souladu trestněprávní úpravy s mezinárodní úpravou [č. 6 alinea 2 písm. c) Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora (č. 164/1947 Sb.) a také čl. 7 odst. 1 Statutu Mezinárodního trestního soudu] zavedl trestní zákoník č. 40/2009 Sb. nový trestný čin. Trestné činy proti lidskosti rozebírá také Statut mezinárodního trestního dvora. V čl. 7 odst. 2 písm. a) uvádí definici trestného činu pojmenovaného "*Attack directed against any civilian population*", tedy útok proti lidské populaci. V České republice byl čin pojmenován jako útok proti lidskosti. Podle čl. 11 odst. 1 Statutu mezinárodního trestního dvora se však mohou trestně stíhat činy, ke kterým došlo až po přijetí Statutu (což bylo 1. 7. 2002).

Jeho objektem je právo národů, národnostních (etnických, rasových nebo jiných skupin obyvatel) na svou existenci a svobodný rozvoj. Obvykle se bude jednat o právo na život. V objektivní stránce nalezneme shrnuté zločiny proti lidskosti z pohledu mezinárodního práva (srov. čl. 7 Statutu mezinárodního trestního dvora). Jedná se o systematické, rozsáhlé nebo dlouhodobé vyhlazování lidí, zotročování, deportace nebo násilného přesunu skupiny obyvatelstva, znásilňování, sexuálního otroctví, vynucené prostituce, vynuceného těhotenství, vynucené sterilizace nebo jiné obdobné formy sexuálního násilí, perzekuce skupiny obyvatelstva na politickém, rasovém, národnostním, etnickém, kulturním nebo náboženském základě, z důvodu pohlaví nebo z jiného podobného důvodu, apartheidu nebo jiné podobné segregace nebo diskriminace, zbavení osobní svobody, zavlčení na neznámé místo nebo jakéhokoli jiného omezení osobní svobody s následným nedobrovolným zmizením osob, mučení, vraždy, nebo jiného nelidského činu obdobné povahy. Pachatelem tohoto zločinu může být kdokoliv. S ohledem na subjektivní stránku je nutné úmyslné spáchání tohoto trestného činu.

Apartheid a diskriminace skupiny lidí § 402 odst. 1 TZ

Tato nová skutková podstata trestného činu, jejíž objektem je zákaz jakékoli diskriminace určité skupiny lidí (tzn. porušení principu rovnosti), je odvozena z Mezinárodní úmluvy o potlačení a trestání zločinu apartheidu (č. 116/176 Sb.) a Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.). Objektivní stránku naplní pachatel (kterým může být kdokoliv) tak, že uplatňuje apartheid, rasovou, národnostní,

náboženskou či třídní segregaci nebo jinou podobnou diskriminaci skupiny lidí. Subjektivní stránka vyžaduje opět úmysl.

Apartheid je označen Úmluvou o potlačení a trestání zločinu apartheidu za politiku rasové diskriminace a segregace. Jedná se o zvýhodňování jedné rasy nad rasou druhou. „Rasovou nebo jinou segregací je rozuměno jakékoliv rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na příslušnosti jedince k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo skupině osob, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo v kterékoliv jiné oblasti veřejného života.“¹²⁸ Jiná podobná diskriminace je pak obdobou segregace. Je nutné však zmínit, že ne všechna opatření jsou považována za segregaci. Jedná se např. o opatření, která mají zajistit, či vést určitým směrem rozvoj některých skupin obyvatel.

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka § 403 odst. 1 TZ

Jednání spočívající v podpoře a propagaci fašismu a podobných hnutí trestně stíhal již trestní zákoník z roku 1950. Trestní zákoník z roku 1961 v tomto trendu pokračoval. Přidal však trestný čin projevování sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv, a trestný čin popírání, zpochybňování a schvalování genocidia. Novela č. 191/1999 Sb. a 223/1999 Sb. pak nahradila v odst. 2 písm. c) spáchání činu za branné pohotovosti stavem ohrožení státu nebo spácháním v době válečného stavu. Zákon č. 40/2009 Sb. tuto úpravu zachoval, neboť by jinak došlo k porušení mezinárodních závazků (viz. strana 47-48.) K úpravě došlo pouze ve dvou směrech. V kvalifikované skutkové podstatě byl přidán mezi speciální subjekt trestného činu voják¹²⁹ a v odst. 1 bylo nahrazeno potlačování práv a svobod občanů za potlačování práv a svobod člověka. Jelikož se jedná o pojem širší, je právní ochrana poskytována všem lidem bez ohledu na občanství.

Jedná se o další trestný čin, který chrání rovnost lidí bez rozdílu rasy, etnické skupiny, národnosti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, sociální příslušnosti nebo původu. Objektivní stránka spočívá v založení, podpoře nebo propagaci hnutí, které

---

¹²⁸ NOVOTNÝ, Oto, a kol. *Trestní právo hmotné. 2, Zvláštní část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Trestné činy proti lidskosti, s. 549-551.

¹²⁹ Mezi další okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se řadí situace, kdy je-li takový trestný čin spáchán tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným podobně účinným způsobem, spáchání takového trestného činu v organizované skupině nebo za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, třídní nebo náboženskou zášť vůči jiné skupině osob. Subjektem může být kdokoli. U subjektivní stránky je nutný úmysl. Ústředním pojmem tohoto a následujících dvou trestných činů je pojem „hnutí“. Za hnutí se dle judikatury (č. 11/07 Sb. rozh. tr.) považuje alespoň částečně organizovaná skupina (byť formálně neregistrovaná), která směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásající národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.

Obvykle se nebude jednat o založení hnutí podle zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách, neboť by hnutí, jehož programem je činnost ohrožující práva občanů, nebylo povoleno. Z toho plyne, že nejčastěji půjde o neformální založení. Mezi podporu hnutí můžeme podřadit podporu finanční (dary, nákup zboží, které hnutí distribuuje), morální či psychické (např. získávání nových členů). Propagací je záměrné zviditelňování hnutí na veřejnosti. Často se jedná o šíření ideologie hnutí, jeho oslavování a vyzdvihování. Pachatel tak může činit i nepřímo, prostřednictvím filmu nebo knihy.

Trestný čin dle § 403 TZ se od § 356 odst. 3 písm. b) TZ odlišuje především v činnosti pachatelů. Pachatelé dle § 356 odst. 3 písm. b) TZ hlásají rasovou nenávist, avšak pachatelé trestného činu dle § 403 TZ zakládají, podporují nebo propagují takovéto hnutí.

Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka § 404 TZ

Objektem je rovnost lidí bez rozdílu rasy, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, aj. Objektivní stránka spočívá ve veřejném projevení sympatií, tedy pozitivního vztahu, k hnutí uvedenému v § 403 odst. 1 TZ. V praxi se bude obvykle jednat o nošení symbolů (různých nášivek, odznaků, šátků, vlajek, či různých druhů oblečení). Velmi časté je také tetování obsahující nacistickou symboliku. Subjektem může být kdokoli. Z hlediska subjektivní stránky jde o trestný čin úmyslný. Pachatel si ale musí být vědom toho, že projevuje sympatie k hnutí, jehož činnost směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá rasovou či jinou nenávist. Jednočinný souběh s § 403 TZ je vyloučen, neboť § 404 TZ je k němu ve vztahu subsidiarity.

Podmínkou trestnosti je projevení těchto sympatií na veřejnosti. Podle § 117 TZ je trestný čin spáchán veřejně, jestliže je rozšiřován a) obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo b) před nejméně třemi osobami současně přítomnými.

Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia § 405 TZ

Pod vlivem nárůstu extremismu, který využívá historického revizionismu k ospravedlnění svých názorů a činů, byl novelou trestního zákona z roku 1961 č. 405/2000 Sb. zaveden v § 261a TZ trestný čin, který kriminalizuje mimo jiné i historický revizionismus.¹³⁰ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. rovněž i toto ustanovení přebírá a uvádí jej v § 405 TZ. V tomto ustanovení pak přibyl pojem „jiné genocidium“. Jedná se např. o genocidium, ke kterému došlo ve Rwandě nebo v Jugoslávii.

Objektem jsou základní lidská práva a občanská práva a svobody, především pak rovnost lidí bez rozdílu rasy, národnosti, příslušnosti k etnické skupině, atd. Objektivní stránka veřejné popírání, zpochybňování, schvalování nebo snahu ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti. Subjektem těchto trestných činů může být kdokoli. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl, neboť pachatel musí pronést takové výroky, kterým rozumí. Pouhá neznalost faktu není trestná.

Veřejným popíráním je veřejné tvrzení, že ke zločinům uvedeným v ustanovení § 405 TZ nedošlo. Avšak pouze za předpokladu, že se jedná o skutek, o kterém není z historického hlediska pochyb. Zpochybňováním je pak hrubé zlehčování genocidia projevené veřejně. Ospravedlňováním je veřejné omlouvání činů, ke kterým došlo v průběhu genocidia. Schvalováním je veřejné vyjádření souhlasu s činy, ke kterým došlo v průběhu genocidia.

Zde dochází často k prolomení svobody projevu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. 3. 2009 sp. zn. I. ÚS 3108/08 uvádí, že toto zakročení je v demokratickém státě nezbytné, pokud dojde k vážnému narušení jiného práva nebo svobody.

Perzekuce obyvatelstva § 413 odst. 1 TZ

Tento trestný čin, chrání civilní obyvatelstvo, zavedla novela trestního zákona z roku 1961 č. 175/1990 Sb., a to k 1. 7. 1990. Trestní zákoník z roku 2009 toto ustanovení zpřesňuje tím, že jednání kriminalizuje nejen za války, ale i za „jiného ozbrojeného konfliktu“ a v písm. e), trestá nově odvádění dětí ke službě ve zbraní. Tento trestný čin je odvozen z Ženevských úmluv na ochranu obětí války z roku 1949 (č. 65/1954 Sb.), Dodatkových protokolů

---

¹³⁰ Typickým případem revizionismu je tzv. „Osvětimská lež“. Extrémisté tvrdí, že holocaust je výmyslem spojenců, který po 2. světové válce podporovali Židé, aby získali finanční prostředky. Dále pak uvádějí, že nacisté neměli vytvořený plán na vyhlazení Židů, a že Židé nebyli zabijeni v plynových komorách. Více viz. HERCZEG, Jiří. K trestnímu postihu osvětimské lži. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 7-8, s. 2-12.

k Ženevským úmluvám z roku 1977 (č. 168/1991 Sb.) a Mezinárodní úmluvy o potlačování a trestání zločinu apartheidu (č. 116/1976 Sb.) a čl. 8 Statutu Mezinárodního trestního soudu.

Objektem je život, zdraví, důstojnost a rovnoprávnost bez ohledu na rasu, etnikum, národnost, náboženství nebo třídní příslušnost obyvatelstva a dalších osob, které se nezúčastňují válečných operací, ochrana dětí před jejich zneužitím pro válečné účely, právo civilního obyvatelstva na pobyt na vlastním území a též právo civilního obyvatelstva a válečných zajatců na nestranné soudní řízení. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu uplatňuje apartheid nebo páchá jiné nelidské činy vyplývající z rasové, etnické, národnostní, náboženské, třídní nebo jiné podobné diskriminace nebo terorizuje civilní obyvatelstvo násilím nebo hrozbou jeho užití nebo zničí nebo vážně naruší zdroj základních životních potřeb civilního obyvatelstva v obsazeném území nebo dotykové zóně anebo svévolně neposkytne obyvatelstvu pomoc nezbytnou pro přežití, bezdůvodně oddaluje návrat civilního obyvatelstva nebo válečných zajatců, bezdůvodně přesídluje nebo vyhošťuje civilní obyvatelstvo obsazeného území, osídluje obsazené území obyvatelstvem vlastní země, odvádí děti ke službě ve zbrani, nebo svévolně znemožní civilnímu obyvatelstvu nebo válečným zajatcům, aby se o jejich provinění rozhodovalo v nestranném soudním řízení. Pachatele tohoto trestného činu lze stíhat bez ohledu na místo spáchání činu a bez ohledu na jeho státní příslušnost. Může jím tak být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl.

4. Zahraniční právní úprava

4.1. Spojené státy americké

Odlišnost právního systému Spojených států amerických (dále jen „USA“) od evropských států (s výjimkou Spojeného Království Velké Británie a Severního Irsku) je obecně známá. Významným prvkem a odlišností právního systému USA jsou pak precedenty, které zaujímají významné místo mezi prameny práva. Základním právním předpisem v USA je ústava USA, která byla ústavodárným Konventem přijata 17. 9. 1787. Její dodatky (prvních 10 z 27) chrání lidská práva a svobody. Těchto prvních deset dodatků tak tvoří tzv. „zákon o právech“, tedy Listinu práv a svobod.¹³¹ První dodatek uvádí, že Kongres nesmí přijmout zákon, který by omezoval svobodu slova nebo tisku. Je zde tedy poskytnuta svoboda bez omezení a nad rámec čl. 19 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

„Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého“. Tento citát Johna Stuarta Milla značí, že základní lidská práva nejsou absolutní. S ním se ztotožňuje i soudce Holmes v rozhodnutí *Shenck v. U. S. 249 U.S. 47 (1919)*.¹³² Jedná se především o svobodu projevu, která se může dostat do konfliktu s principem rovnosti. Pro toto „poměřování“ vyvinul Nejvyšší soud USA tři doktríny. První doktrínu, tzv. „clear and present danger“, zformuloval soudce Oliver Wendell Holmes ve výše uvedeném rozsudku *Shenck*. Holmes uvedl, že „Charakter každého činu závisí na okolnostech, za kterých byl učiněn. Základní otázkou v každém případě je, zda daná slova jsou použita za takových okolností a jsou takové povahy, že představují zřejmé a bezprostřední nebezpečí, které způsobí tak zásadní zlo, kterému je Kongres oprávněn zabránit“.¹³³ Téměř totožný případ politického extremismu nalezneme v judikátu *Abrams v. United States 250 U. S. 616 (1919)*¹³⁴ nebo *Whitney v. California 274 U. S. 357 (1927)*. Význam druhého judikátu tkví v názorech, které vyslovili soudci Brandeis a Holmes. Ti se obracejí k myšlenkám „otců zakladatelů“, kteří bojovali za nezávislost a svobodu s vědomím toho, že cesta k svobodě vede pouze skrze diskuzi, které nic nebrání. Svoboda projevu pak může být potlačena pouze v situaci, kdy je nade vše pochybnost zřejmé, že hrozí bezprostřední nebezpečí.¹³⁵ Ke zpřísnění této doktríny došlo v rozhodnutí *Brandenburg v. Ohio 395 U. S. 444 (1969)*. V tomto případě se jednalo o projev vůdce hnutí

¹³¹ KADLECOVÁ, Marta, a kol. *Právní dějiny*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 390.

¹³² CUSHMAN, Robert; KONIAK, Susan. *Cases in civil liberties*. New Jersey : Prentice Hall, 1994. p. 177.

¹³³ BARTOŇ, Michal. K mezím svobody projevu v právu USA. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 1-12, s. 61.

¹³⁴ Více viz KADLECOVÁ: c.d., s. 732-735.

¹³⁵ KUKLÍK, Jan; SELTEINREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. s. 735-736.

Ku-Klux-Klan (dále jen „KKK“) v Hamilton County, ve kterém obhajoval násilí, za účelem dosažení „politické reformy“, za což byl odsouzen na 10 let. Nejvyšší soud USA (dále jen „NS USA“) toto rozhodnutí zrušil a uvedl, že „ústava nedává jednotlivým státům pravomoc k zavedení zákazu obhajování použití síly nebo porušení práva, pokud tato obhajoba nemá za důsledek konkrétní a bezprostřední hrozbu. Pouhé teoretické učení o správnosti použití této síly není přípravou k trestnému činu. Zákon, který toto porušuje, je protiústavním“.¹³⁶

Druhá doktrína, tzv. „bad tendency doctrine“, pochází z případu *Gitlow v. New York* 268 U. S. 652 (1925). Benjamin Gitlow byl stíhán za to, že rozšiřoval Levicový manifest, který obhajoval svržení vlády. Soudce Holmes však v disentu vyslovil názor, že v manifestu nevidí žádné aktuální nebezpečí.¹³⁷ V tomto judikátu je dále uvedeno, že „stát může trestat projevy ohrožující základy státní moci a hrozící jeho svržením, neboť svoboda projevu nechrání narušování veřejného pořádku či pokus podvracet vládu“.¹³⁸ Tato doktrína zahrnuje i projevy, které mají pouze negativní obsah, ale nezpůsobují bezprostřední hrozbu. Třetí doktrína, nazvaná „preferred-position“ byla poprvé obsažena v rozhodnutí *United States v. Carolene Products Company* 304 U. S. 144 (1938), avšak NS USA byla uznána až o sedm let déle v rozhodnutí *Thomas v. Collins* 323 U. S. 516 (1945). Smyslem této doktríny je prohlášení zákona za neústavní, pokud zasahuje do „preferovaných práv“.¹³⁹

Při aplikaci těchto tří doktrín je využíváno různých „testů“. Jedním z nich je test bojovných slov, který byl poprvé užit v rozhodnutí *Chaplinsky v. New Hampshire* 325 U. S. 568 (1941).¹⁴⁰ Chaplinsky rozdával v Rochesteru náboženské publikace. Když byl předveden policisty na služebnu, prohlásil, že jsou fašisté. Jeho jednání bylo v rozporu s místním zákonem, který zakazoval užívání urážlivých slov na veřejnosti. NS USA poté označil jeho projev za bojovná slova postrádající ochranu I. dodatku Ústavy USA, neboť obsahují nepatrnou společenskou hodnotu.

Prvním zákonem, podle kterého bylo možné trestně stíhat jednání spočívající v rasové nesnášenlivosti, byl Zákon o lidských právech z roku 1968 (*The Civil Rights Act of 1968*).¹⁴¹ Je zajímavé, že i přes existenci bohaté judikatury týkající se svobody projevu a historii KKK, se pojem trestný čin rasově motivovaný objevil až ve federálním zákoně o statistickém

---

136 HERCZEG, Jiří. Extremismus, tolerance a svoboda projevu. Trestní právo. 2003, č. 7-8, s. 3.

137 CURRIE, David. The Constitution in the Supreme court - The Second century, 1888-1986. Chicago: The University of Chicago Press, 1990. Talking and regulation, p. 159-160.

138 BARTOŇ: c.d., s. 57.

139 Tamtéž, s. 60-61.

140 Tamtéž, 65.

141 HERCZEG, Trestné činy z nenávisti: c.d., s. 189.

vykazování zločinů z nenávisti z roku 1990. Více je však používána definice, uvedená v zákoně o prevenci zločinů z nenávisti (1999).¹⁴² Přijetím *Hate Crimes Prevention Act*, Kongresem dne 22. 10. 2009 (resp. jeho podepsáním prezidentem Barackem Obamou o šest dní déle) došlo k významnému prohloubení a zkvalitnění právní úpravy zločinů z nenávisti.

Z výše uvedeného je zřejmý velmi liberální postoj USA k svobodě projevu. Proto také nebyla senátem USA ratifikována Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem diskriminace a dále byla učiněna výhrada k čl. 20 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. V USA není relevantní obsah myšlenky, nýbrž pouze myšlenka sama.¹⁴³ Jak popisuje Michal Bartoň v níže citovaném článku, vše je zapříčiněno mimo jiné historickými souvislostmi. USA je více liberálnější než evropské státy, neboť její historie neobsahuje tolik negativních zkušeností se zneužitím svobody projevu, jako ta evropská. Evropa si musela ve 20. století vytrpět hrůzy fašismu, nacismu a také komunismu. Proto je její vztah k extrémistům a extrémistickým názorům obezřetnější.

4.2. Spolková republika Německo

Jak již bylo řečeno, evropské státy zaujímají diametrálně odlišný přístup ke svobodě projevu, než je tomu tak v USA. Evropský prim v této roli hraje Spolková republika Německo (dále jen „SRN“). Důvodem pro její hegemonii může být nacistická historie nebo existence početné subkultury vyznavačů nacismu a jiných podobných ideologií. Autoři publikace „Hate Crimes“ k situaci v SRN uvádějí, že za nárůstem příznivců extremismu v SRN stojí zvýšený podíl nezaměstnanosti a zoufalost ze vzniklé ekonomické situace.¹⁴⁴

Specifikem právního systému SRN je pak tzv. „ztráta práv“, kterou upravuje č. 18 Základního zákona (Grundgesetz - dále jen „GG“). Ztrátou práv, které ve výroku určí Spolkový ústavní soud, bude potrestán ten, kdo k boji proti demokratickému zřízení zneužije svobody projevu, shromažďování, sdružování, vlastnictví, aj. Ztráta práv tak nebude přicházet v úvahu, pokud dojde ke zneužití práva za jiným účelem, než je narušení demokratického

---

¹⁴² Zde je tento pojem definován jako „trestný čin, při němž si útočník záměrně vybere oběť (či majetek oběti), jenž je předmětem trestného činu, z důvodu skutečné či domnělé rasy, barvy pleti, náboženství, národnostního či etnického původu, pohlaví, sexuální orientace či postižení. Překlad převzat z HERCZEG, *Trestné činy z nenávisti*: c.d., s. 186.

¹⁴³ BARTOŇ: c.d., s. 67-70.

¹⁴⁴ LEVIN, Jack; MCDEVITT, Jack. *Hate crimes: the rising tide of bigotry and bloodshed*. New York : Plenum, 1993. p. 149-150.

zřízení. Německá právní teorie uvádí, že subjekt této ztráty práv neztratí právo samo. Ztratí pouze možnost se daného práva dovolat před soudem.¹⁴⁵

Výše popsaný čl. 18 GG se nepoužívá na politické strany.¹⁴⁶ Na tyto subjekty však pamatuje právní systém institutem zrušení politické strany, uvedeným v čl. 21 odst. 2 GG. Zde je stanoveno, že Spolkový ústavní soud rozhodne o rozpuštění politické strany, která směřuje (buď svými cíly nebo chováním svých členů) k poškození nebo zrušení demokratického zřízení. Mezi politické strany, které byly v SRN zrušeny patří Socialistická říšská strana a Komunistická strana Německa. Rozhodnutí, kterým Spolkový ústavní soud zrušil Komunistickou stranu Německa obsahuje mimo jiné tvrzení, že za protiústavní stranu je považována i politická strana, která se momentálně chová demokraticky, jestliže je zřejmé, že v budoucnu bude prosazovat své cíle prostředky nedemokratickými.¹⁴⁷

Druhým právním předpisem, po Základním zákonu, který chrání lidská práva je trestní zákoník (Strafgesetzbuch, dále jen „StGB“). Mezi trestné činy z nenávisti patří trestný čin pokračování v činnosti politické strany, která byla prohlášena za neústavní (§ 84 StGB). Zde se jedná o trestněprávní návaznost na čl. 21. odst. 2. GG. Dále pak najdeme v § 85 StGB trestný čin porušování zákazu spolčování nebo trestný čin rozšiřování propagačních prostředků protiústavních organizací (§ 86 StGB). Jedná se o abstraktní ohrožovací čin, který lze spáchat pomocí rozšiřování propagačních prostředků slovem, písmem nebo CD nosičem. Ustanovení § 86a StGB obsahuje trestný čin používání označení protiústavních organizací. Poslední ustanovení, které v StGB nalezneme se nachází v § 130 StGB, jako trestný čin štvání proti lidu. Ten pak obsahuje podněcování k rasové nenávisti, rozšiřování rasistických písemností a popírání holocaustu.

Z porovnání právních systémů USA a SRN vyplývá, že mnoho německých zákonů by bylo v USA protizákonných.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. Praha: C. H. BECK, 2008. s. 202.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 206.

¹⁴⁷ HERCZEG, Extremismus, tolerance a svoboda projevu: *c.d.*, s. 4.

¹⁴⁸ GERSTENFELD, Phyllis. *Hate crimes: causes, controls, and controversies* [online]. Thousand Oaks : Sage Publications, 2004 [cit. 10 října 2010]. Dostupné z WWW: http://books.google.cz/books?id=sJ7OkVzwVMEC&printsec=frontcover&dq=hate+crimes&hl=cs&ei=v4qvTPCcBZT44AanitTcBg&sa=X&oi=book_result&ct=book-thumbnail&resnum=1&ved=0CC4Q6wEwAA#v=onepage&q&f=false.

5. De lege lata a de lege ferenda

Současný trestní zákoník, který nabyl účinnosti 1. 1. 2010, nahradil zákon z roku 1961. Trestní zákoník č. 140/1961 Sb. byl velmi ovlivněn tehdejšími společensko-politickými událostmi. Komunistická ideologie hrála prim mimo jiné v systematice zvláštní části, ve které byly úvodní části věnovány ochraně republiky, hospodářství a veřejného pořádku. Ochrana života a zdraví se tudíž ocitla až v hlavě VII.

Za účelem odstranění ideologického zabarvení zákoníku z roku 1961 a pro jeho aktuálnost bylo přijato mnoho novel. Ty však negativně ovlivnili přehlednost a systematičnost zákoníku. Proto byla rekodifikace nevyhnutelná. Vývoj společnosti od sametové revoluce zaznamenal veliký posun. Demokracie se rozšířila do všech dimenzí společenského života. Nový zákoník musel na tento vývoj zareagovat. Proto přebírá všechna kvalitní ustanovení dřívějšího zákoníku a doplňuje je o ustanovení, která vhodněji reflektují aktuální stav společnosti. Je nutné zmínit, že i přes snahu o nastolení restorativní justice, došlo k zvýšení trestů odnětí svobody (např. u výjimečného trestu odnětí svobody na 20-30 let). Toto zvýšení trestů odnětí svobody ale vnímám pozitivně, neboť se domnívám, že pouhá restorativní justice neodradí budoucího pachatele od spáchání trestného činu. Mezi úkoly nového zákoníku patří dodržování souladu s mezinárodními závazky České republiky a harmonizace předpisů Evropské unie.¹⁴⁹

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. přináší několik změn, které můžeme označit dokonce za revoluční. Změnu doznala systematika zvláštní části trestního zákona. Výše popsané komunistické pojetí bylo nahrazeno uspořádáním odpovídajícím demokratické společnosti, jejíž zájem tkví především v ochraně života, zdraví a práv a svobod jedince. V prvních hlavách je tak chráněn život, zdraví, svoboda a důstojnost. Výjimkou je zařazení trestných činů proti lidskosti na konec zvláštní části trestního zákoníku, tedy do hlavy XIII. Důvodová zpráva toto zařazení odůvodňuje zvláštním, mezinárodním, charakterem trestných činů proti lidskosti.

Nejvýznamnějším odklonem od zákona č. 140/1961 Sb. je pak nahrazení materiálního pojmání trestného činu pojetím formálně-materiálním.¹⁵⁰ Nové formální pojetí je doplněno zásadou subsidiarity trestní represe, tedy znak materiální. Její podmínkou pro trestní

---

¹⁴⁹ Jedná se např. o Směrnici Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se provádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (32000L0043).

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23.

odpovědnost pachatele je podle § 12 odst. 2 TZ to, že se jedná o případ společensky škodlivý, ve kterém nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Vzhledem k tomuto pojetí trestného činu je vhodnější jej nazývat jako „materializovaně formální“.¹⁵¹ Možnost širokého výkladu tohoto pojmu může v praxi přinést značné problémy. Akademické názory na konkretizovanější zákonnou úpravu pojmu „společenská škodlivost“ se ale liší.¹⁵²

Trestních činy se nově rozdělují na přečiny a zločiny, a to podle míry zavinění (srov. § 14 TZ). Přečinem jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let. Za zločiny jsou považovány všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Na rozdíl od trestního zákoníku z roku 1961 upravuje současný trestní zákoník v § 18, resp. § 19 TZ skutkový a právní omyl.

Mezi mediálně známé přínosy nového trestního zákoníku zajisté patří dva nové druhy trestu. Prvním z nich je trest domácího vězení. Jedná se o inspiraci z USA, Francie, Švédska, aj. zemí. Tento alternativní trest je vázán na souhlas pachatele s druhem trestu a dále na písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v místě trvalého bydliště. Negativem na této úpravě je výše náhradního trestu (podle § 61 odst. 1 TZ až 1 rok, zatímco u méně závažného peněžitého trestu je výše náhradního trestu podle § 69 odst. 1 TZ až 4 roky). Pro úpravu *de lege ferenda* je proto vhodné zvýšení náhradního trestu odnětí svobody.¹⁵³ Druhým trestem, zavedeným zákonem č. 40/2009 Sb. je trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Zaměření tohoto trestu je více než zřejmé. Jeho účelem je eliminovat výtržnosti a násilné trestné činy, ke kterým dochází např. při fotbalových utkáních (tzv. divácké násilí), kde je páchají hlavně hooligans. Podle § 77 odst. 1 TZ může probační úředník odsouzenému nařídit, aby se dostavil v čase konání zakázané akce k určenému útvaru Policie ČR. V budoucnu je nutné zavést u obou trestů elektronický monitoring. Otázkou však zůstává, kde se v současné ekonomické krizi, naleznou finanční prostředky.

Trestní zákoník stále pracuje v souladu se zásadou „societas delinquere non potest“ (společnost nemůže jednat protiprávně) pouze s trestní odpovědností fyzických osob.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 38.

¹⁵² Tamtéž, s. 39.

¹⁵³ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86-87.

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného: c.d., s. 34.

Ministr spravedlnosti však v prosinci 2010 uvedl, že na počátku roku 2011 předloží vládě zákon o odpovědnosti právnických osob.¹⁵⁵

Oproti zákonu z roku 1961 se v zákoně č. 40/2009 Sb. více setkáváme s pojmem rasa, a to jak v přitěžujících okolnostech, tak v nových trestných činech či trestných činech převzatých z dřívější právní úpravy, doplněné o kvalifikované skutkové podstaty, které obsahují rasovou pohnutku.

Lze tak shrnout, že trestní zákoník č. 40/2009 Sb. znamená pro české trestní právo modernizaci a zvýšení kvality a demokratičnosti. Více reflektuje problémy vyvíjející se společnosti a kriminalizuje (či dekriminalizuje) činy, které jsou stále více nebezpečné. Je samozřejmé, že *de lege ferenda* v současnosti neexistuje mnoho změn, které by připadaly v úvahu. To je především způsobeno přijetím nového trestního zákoníku, který odstranil nedostatky předcházejícího trestního zákoníku. Nutností ale je, aby se pokračovalo v harmonizaci s předpisy Evropské unie a mezinárodními závazky České republiky a v důrazném potírání kriminality, která ohrožuje práva a svobody občanů.

---

¹⁵⁵ ČTK. České noviny.cz [online]. 2. prosince 2010 [cit. 6. prosince 2010]. *Pospíšil navrhne trestní odpovědnost právnických osob*. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pospasil-navrhne-trestni-odpovednost-pravnicky-ch-osob/564221&id_seznam=102>.

6. Závěr

Extremismus, potažmo terorismus, je nezměrnou hrozbou pro společnost. Druhá světová válka ukázala, že nenávisť založená na rasových předsudcích ve spojení s fanatismem a demagogií, dokáže lidskou psychiku slině ovlivnit a donutit tak jedince páchat zločiny, které jsou schopny ohrozit samou existenci lidstva.

Představa totálního vymícení extremismu a rasistických myšlenek je utopií. Na místě je ale snaha o jeho redukci nebo alespoň co největší zmírnění jeho následků. Je zřejmé, že samotná trestní represe bude v boji proti extremismu neúspěšná. Pokud ale bude trestní represe v propojení s efektivní prevencí, úspěšnost v potírání extremismu výrazně vzroste. Z institucionálního hlediska je významná pomoc v prevenci před rasově motivovanými trestnými činy antikonfliktního týmu Policie České republiky.

Významným faktorem, který by zasadil extremistům tvrdou ránu, je zefektivněné vzdělávání etnických menšin, vůči kterým extrémisté zbrojí. V České republice se jejich hněv nejvíce zaměřuje na Romy. Pokud se ale podaří vysvětlit Romům důležitost vzdělání, které jejich kultura nedoceňuje, zvýší se tím jejich konkurenceschopnost na trhu práce, díky čemuž by se měla zredukovat jejich účast v sociálním systému. Za této situace ztratí extrémisté živnou půdu pod nohama, neboť jejich protiromsky zaměřená argumentace, ztratí na váze a nespokojená společnost ji přestane podporovat.¹⁵⁶

Zároveň je ale nutné, aby byl zastaven současný trend nárůstu xenofobie a rasismu ve společnosti.¹⁵⁷ Česká společnost bohužel postrádá vřelejší vztah k menšinám a cizincům. Vlna negativních názorů na romské etnikum se vždy zvedne, když je v médiích zveřejněn počet občanů romského původu, kteří pobírají sociální dávky, i když by mohli pracovat nebo v případě, kdy Rom napadl občana neromského původu. V následující diskuzi (především na internetu) poté padají leckdy vulgární výrazy, které danou situaci nijak nevyřeší, spíše více vyhroťí.

Inspiraci ke zdokonalení potírání rasově motivované činností můžeme hledat v zahraničí. Mezi specifické státy lze zařadit bezesporu USA a SRN. Jedná se o dva státy, jejichž historie je více či méně spjata s rasismem (V USA mělo významný vliv hnutí Ku-Klux-Klan a v SRN nacismus a kult Adolfa Hitlera). Přestože tyto země sdílejí v tomto

---

¹⁵⁶ CHMELÍK, Jan. Kriminalistika. Některé projevy extremismu v ČR. Roč. XXXI, č. 3, rok 1998, str. 235-236.

¹⁵⁷ Český helsinský výbor: V Česku narůstá xenofobie a extremismus. *IHNed.cz : Online zprávy Hospodářských novin* [online]. 20. května. 2010 [cit. 12. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-43689510-cesky-helsinsky-vybor-v-cesku-narusta-xenofobie-a-extremismus>>.

ohledu podobnou historii, jejich postup vůči rasově motivovanému extremismu se diametrálně odlišuje. Pro inspiraci se tak nabízejí dva různé přístupy. Česká republika si může vybrat buď americký, silně liberální systém, který přiznává svobodě projevu velkou váhu nebo systém německý, který proti extremismu postupuje všemi možnými prostředky.

Dle mého názoru je vhodné vybrat z obou systémů to nejlepší a zkombinovat je tak. Americký systém je sice demokratičtější, ale na druhou stranu je nutné mít na zřeteli, že jeho snaha k zajištění maximální možné míry svobody projevu, může často zapříčinit porušení práv dalších jednotlivců nebo skupin, kvůli kterým je tato svoboda zneužívána. Jako kompromis bych viděl takové řešení, které by nezaručovalo absolutní svobodu projevu. Nastavilo by ji tzv. mantinely, čímž by ji korigovalo. Václav Bělohradský k tomu ale uvádí opačný názor: „Každé omezení svobody slova nás ohrožuje více, než svoboda slova sama“.¹⁵⁸ Rovněž využívání pojmu „trestné činy z nenávisť“ (který je užíván v USA) na místo pojmu „trestné činy rasově motivované“, zpřesní právní terminologii a zjednoduší dokazování rasové pohnutky pachatele. Tím se rovněž zefektivní práce orgánů činných v trestním řízení.

Z právního systému SRN můžeme vyzdvihnout právní úpravu zákazu nástupnických organizací. Pokud by se tento institut ujal i v České republice, znamenalo by to zajisté posílení právní úpravy. To bude v blízké budoucnosti žádoucí, neboť je s ohledem na vývoj extremismu zřejmé, že trestné činy rasově motivované budou páčány spíše organizovanými skupinami, než jedinci, jak tomu bylo v minulosti.

Hlavním úkolem pro společnost, úřední osoby a státní orgány pak zůstává, jak napovídá citát Edmunda Burke na úvodu této diplomové práce, v aktivním boji proti zlu, které může poškodit samotnou existenci naší společnosti.

---

¹⁵⁸ BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Mezi světy a mezisvěty (filozofické dialogy)*. Praha: Votobia, 1997. s. 140.

7. Bibliografie

Monografie:

BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Mezi světy a mezisvěty (filozofické dialogy)*. Praha: Votobia, 1997. 194 s. ISBN 80-7220-004-6.

CURRIE, David. *The Constitution in the Supreme court - The Second century, 1888-1986*. Chicago: The University of Chicago Press, 1990. Talking and regulation. 668 p. ISBN 0-226-13111-4.

CUSHMAN, Robert; KONIAK, Susan. *Cases in civil liberties*. New Jersey : Prentice Hall, 1994. 406 p. ISBN 0-131-46622-4.

ČERNÝ, Bohumil. *Justiční omyl: Hilsneriáda*. Praha: Magnet-Press, 1990. 125 s. ISBN 80-85110-46-6.

ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. Praha: C. H. BECK, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7400-053-9.

DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. CERM: Brno, 2001. 130 s. ISBN 80-7204-216-5.

DACÍK, Tomáš. *Rasy a rasismus*. 1. vydání. Brno : CERM, 2000. 74 s. ISBN 80-7204-175-4.

DANICS, Štefan. *Extremismus : hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. 128 s. ISBN 80-86477-07-X.

GERSTENFELD, Phyllis. *Hate crimes: causes, controls, and controversies* [online]. Thousand Oaks : Sage Publications, 2004 [cit. 10 října 2010]. Dostupné z WWW: <http://books.google.cz/books?id=sJ7OkVzwVMEC&printsec=frontcover&dq=hate+crimes&hl=cs&ei=v4qvTPCcBZT44AanitTcBg&sa=X&oi=book_result&ct=book-thumbnail&resnum=1&ved=0CC4Q6wEwAA#v=onepage&q&f=false>.

HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. Praha: Karolinum, 1995. 113 s. ISBN 80-718-4139-0.

HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7357-311-9.

HRUBÝ, Miloš; ČERNÝ, Jan. *NEzvaní hosté*. Praha: Člověk v tísní, o.p.s., 6. října 2009 [cit. 6. října 2010]. 100 s. Dostupné z WWW: <http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_159.pdf>. ISBN 978-80-86961-75-0.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. 179 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHMELÍK, Jan, a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde Praha, a. s., 2001. 172 s. ISBN 80-7201-265-7.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 1216 s. ISBN 978-80-8721-222-6.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. Praha: Leges, 2010. 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.

KADLECOVÁ, Marta, a kol. *Právní dějiny*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 816 s. ISBN 80-86861-10-4.

KAMÍN, Tomáš, MACHALOVÁ, Tatiana. *Kritika rasy a rasismu*. Brno: Masarykova Univerzita, 2003. 172 s. ISBN 80-210-3275-8.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné-obecná část*. Praha : C.H. Beck. 2009. 797 s. ISBN 978-80-7400-042-3.

KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. BECK, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.

KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, a. s., 2009. 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6.

KUKLÍK, Jan; SELTEINREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. 879 s. ISBN 978-80-7201-688-4.

LEVIN, Jack; MCDEVITT, Jack. *Hate crimes : the rising tide of bigotry and bloodshed*. New York : Plenum, 1993. 287 p. ISBN 0-306-44471-2.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal; Centrum strategických studií, 2003. 655 s. ISBN 80-8659-845-4.

MAREŠ, Miroslav. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2006. 80 s.

MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, o. s., 2005. 459 s. ISBN 80-903333-8-9.

MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Kriminologické a právní aspekty extremismu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. 162 s. ISBN 8086008592.

NOVOTNÝ, Oto, a kol. *Trestní právo hmotné. 2, Zvláštní část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Trestné činy proti lidskosti. 599 s. ISBN 978-80-7357-509-0.

NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2008. 527 s. ISBN 978-80-7353-376-8.

SALAJKA, Milan. *Rasa a rasismus ve světě*. Praha: Lidová demokracie, 1967. 70 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník : komentář II*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1289-3285. ISBN 978-80-7400-178-9.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta, a kol. *Interetnické konflikty : jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004., 163 s. ISBN 80-7338-028-5.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Právní ochrana etnických menšin v ČR : závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 232 s.

TEJCHMANOVÁ, Ladislava, PĚTIOKÝ, Jiří, BENEŠ, Jiří. *Strategie boje proti extremismu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2009. 67 s.

Velký sociologický slovník II. Praha: Karolinum, 1996. 749-1627 s. ISBN 8071843113.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. ISBN 80-210-405-64.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 684. ISBN 978-80-7380-127-4.

ZAPTETAL, Josef. a kol. *Kriminologie – Díl I., Obecná část*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995. 122 s. ISBN 80-859-8115-7.

ZEMAN, Václav (ed). *Hrozby neonacismu - Příležitosti demokracie*. Praha : Člověk v tísni, o.p.s., 2009. 213. s.

Články z časopisu:

BARTOŇ, Michal. K mezím svobody projevu v právu USA. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 1-12, s. 55-73.

FUCHS, Jiří. Co je to genocida? *Trestní právo*. 2000, roč. 5, č. 9, s. 18-23

HERCZEG, Jiří. Extremismus, tolerance a svoboda projevu. *Trestní právo*. 2003, č. 7-8, s. 2-10.

HERCZEG, Jiří. K trestnému postihu osvětimské lži. *Trestní právo*. 2002, č. 7-8, s. 2-12.

CHMELÍK, Jan. Některé projevy extremismu v ČR. *Kriminalistika*. Roč. 31, č. 3, rok 1998, str. 235-241.

JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 36-41.

ŠÁMAL, Pavel. K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákona. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 5, s. 113-123.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 22-35.

ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Buletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86-89.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta. Oběti interetnického násilí. *Kriminalistika*. 2001, č. 4, s. 299-306.

ZELENKA, Petr. Trestný čin vraždy v světle novel z roku 1990 – 1995. *Trestní právo*. 1998, č. 5, s. 6-8.

ZEMAN, Petr. Možnosti postihu projevů rasové nesnášenlivosti podle zákona o přestupcích. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 6, s. 6.

Články z internetu:

Mladý Rom dostal deset let. 'Byl to rasistický útok,' rozhodl soud. *Lidovky.cz : Zpravodajský server Lidových novin* [online]. 25. listopadu 2010, [cit. 7. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/mlady-rom-dostal-deset-let-byl-to-rasisticky-utok-rozhodl-soud-p76-/ln_domov.asp?c=A101125_103159_ln_domov_tsh>.

V armádě odhalili dalšího vojáka nosícího nacistické symboly. *IDNES.cz* [online]. 27. listopadu 2009, [cit. 8. listopadu 2010]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/v-armade-odhalili-dalsiho-vojaka-nosiciho-nacisticke-symboly-p58-/domaci.asp?c=A091127_175326_domaci_jw>.

KMENTA, Jaroslav. Kdo 'zradil ideály', patří na seznam. *IDNES.cz* [online]. 1. listopadu 2004, [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A041031_215819_domaci_pav>.

SMOLÍK, Josef. Rasismus: pohled do historie. *Rexter* [online]. 1. listopadu 2006, roč. 4, č. 2, [cit. 15. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.rexter.cz/rasismus-pohled-do-historie/2006/11/01/>>.

Oběti rasových útoků od roku 1990. *Týden.cz*. 10. července 2007 [cit. 7. září 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/obeti-rasovych-utoku-od-roku-1990_28695.html>.

VEJVODOVÁ, Petra. Autonomní nacionalismus. *Rexter* [online]. 1. listopadu 2008, roč. 6, č. 2, [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.rexter.cz/autonomni-nacionalismus/2008/11/01/>>.

WEIKERT, Petr. Soudce ke žhářům: Nebudeme vést debatu, že šlo jen o ublížení na zdraví. *IHNed.cz : Online zprávy hospodářských novin* [online]. 18.3.2011, [cit. 21. března 2011].

Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-51236070-soudce-ke-zharum-nebudeme-vest-debatu-ze-slo-jen-o-ublizeni-na-zdravi>>.

Internetové zdroje:

Český helsinský výbor: V Česku narůstá xenofobie a extremismus. *IHNed.cz : Online zprávy Hospodářských novin* [online]. 20. května. 2010 [cit. 12. září 2010]. Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-43689510-cesky-helsinsky-vybor-v-cesku-narusta-xenofobie-a-extremismus>>.

ČTK. České noviny.cz [online]. 2. prosince 2010 [cit. 6. prosince 2010]. Pospíšil navrhne trestní odpovědnost právnických osob. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pospisiil-navrhne-trestni-odpovednost-pravnickych-osob/564221&id_seznam=102>.

Dělnická strana [online]. 27. července 2008 [cit. 8. listopadu 2010]. Proč Dělnická strana. Dostupné z WWW: <http://delnickastrana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=73&Itemid=102>.

CHARVÁT, Jan. *Evropské město* [online]. 2008 [cit. 13. září 2009]. Krajní pravice v České republice po roce 1989. Dostupné z WWW: <http://www.evropskemesto.cz/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=404>.

Irsko aktuálně [online]. 2010 [cit. 13. září 2010]. Konflikt v severním Irsku. Dostupné z WWW: <<http://www.irsko-aktualne.cz/konflikt-v-severnim-irsku>>.

KOCÁB, Michael. Vláda České republiky [online]. 2009 [cit. 11. října 2010]. Realizační plán koncepce romské integrace na období 2010 - 2013. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/koncepce-romske-integrace-na-obdobi-20102013-71187/>>.

KOCÁB, Michael. *Vláda České republiky* [online]. 2009 [cit. 11. října 2010]. Koncepce romské integrace na období 2010 - 2013. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/koncepce-romske-integrace-na-obdobi-20102013-71187/>>.

Konečné řešení české otázky. In Wikipedia: the free encyclopedia [online]. St. Petersburg: Wikipedia Foundation, 11.10.2006, last modified on 29.7.2010 [cit. 25. listopadu 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kone%C4%8Dn%C3%A9_%C5%99e%C5%A1en%C3%AD_%C4%8Desk%C3%A9_ot%C3%A1zky>.

Podle zprávy BIS platí KSČM levicové extremisty. Altermedia ČR [online]. 19. listopadu 2004 [cit. 13. září 2010]. Dostupný z WWW: <http://cz.altermedia.info/z-domova/podle-zprvy-bis-plat-ksm-levicov-extremisty_776.html>.

Policie České republiky [online]. 2010 [cit. 13. září 2010]. Co je extremismus?. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>>.

ŠABATA, Karel. *Metodický materiál Extremismus* [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2009 [cit. 13. září 2010]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=82741>>.

TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008 [cit. 6. října 2010]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.

Judikatura českých soudů:

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08

Rozsudek Nejvyššího soudu SSSR ze dne 14. 1. 1983 sp. zn. 6 TZ 83/82 (č. 21/84 Sb. tr. rozh.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 1174/2004 ze dne 10. 3. 2005, [cit. 7. prosince 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.nsound.cz/>>.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu Pst 1/2009 – 348 ze dne 17. února 2010, [cit. 4. dubna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.nssoud.cz/>>.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 32T 2/2010-4163 ze dne 20. 10. 2010 [cit. 15. ledna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/justice2/soud/soud.aspx?o=19&j=29&k=337&d=314740>>.

Stanovisko Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2006 sp. zn. Tpjn 302/2005 (č. 11/07 Sb. tr. rozh.)

Stanovisko Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85 (č. 16/86 Sb. rozh. tr.)

Stanovisko Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR č. B 3/84 – 15 Sb. rozh. tr

Stanovisko Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne č. II/1965 Sb. rozh. tr.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 2000, sp. zn. II.ÚS 49/2000

Judikatura Nejvyššího soudu Spojených států amerických

Abrams v. United States 250 U. S. 616 (1919)

Brandenburg v. Ohio 395 U. S. 444 (1969)

Gitlow v. New York 268 U. S. 652 (1925)

Chaplinsky v. New Hampshire 325 U. S. 568 (1941)

Shenck v. U. S. 249 U.S. 47 (1919)

Thomas v. Collins 323 U. S. 516 (1945)

United States v. Carolene Products Company 304 U. S. 144 (1938)

Whitney v. California 274 U. S. 357 (1927)

Právní předpisy České republiky:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon na ochranu republiky č. 50/1923, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 63/1956 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1957.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 175/1990 Sb. účinném ke dni 1. července 1990.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 557/1991 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1992.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 290/1993 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1994.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 91/1994 Sb. účinném ke dni 20. května 1994.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 152/1995 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1996.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákonů č. 191/1999 a zákona č. 223/1999 Sb. účinných ke dni 1. prosinci 1999.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 134/2002 Sb. účinném ke dni 1. července 2002.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 218/2003 Sb. účinném ke dni 1. dubna 2004.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Právní předpisy Evropské unie:

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva. [Program] ASPI pro Windows verze 13.0, aktualizace z 30. září 2009 [cit. 6. října 2010].

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva. [Program] ASPI pro Windows verze 13.0, aktualizace z 30. září 2009 [cit. 6. října 2010].

Směrnice Rady č. 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ. [Program] ASPI pro Windows verze 13.0, aktualizace z 30. září 2009 [cit. 6. října 2010].

Společná akce 96/443/JHA ze dne 15. 6. 1996 o boji proti rasismu a xenofobii. [Program] ASPI pro Windows verze 13.0, aktualizace z 30. září 2009 [cit. 6. října 2010].

Mezinárodní dokumenty:

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z roku 1977 (č. 168/1991 Sb.)

Charta Organizace spojených národů ze dne 26. 6. 1945 (č. 30/1947 Sb.)

Mezinárodní pakt občanských a politických práv (120/1976 Sb.)

Mezinárodní úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu (č. 116/1976 Sb.)

Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (č. 36/1988 Sb.)

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin (č. 96/1998 Sb.)

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 96/I ze dne 11. 12. 1946 (č. 32/1955 Sb.)

Statut Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998 (č. 84/2009 Sb. m. s.)

Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora (č. 164/1947 Sb.),

Úmluva na ochranu obětí války z roku 1949 (č. 65/1954 Sb.)

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.)

Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (č. 53/1974 Sb.)

Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia (č. 32/1955 Sb.).

Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 143/1988 Sb.)

Všeobecná deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948, ev. č. DE01/48

8. Abstrakt

Extremism and race motivated crimes in the light of legislative development

In my graduation theses I attempt to complete the issue of extremism, racism and the resulting racially motivated crimes. Emphasis is also placed on the legislative developments that will help readers clarify the earlier lack of regulations. The author tried to find shortcomings of current legislation and seek inspiration from abroad.

Extremism has been increasingly manifested after the fall of communism in 1989. Civil rights and freedoms has since been abused by certain groups of people since then. Most often they were extremists. They opposes particularly against the Roma, foreigners, homosexuals and homeless. They offer a simple but radical solution and even promote their program through violence. Their support in society is rising due to increasing poverty and unemployment. For the purpose of legalizing their activities they are trying to acquire the company over to his side. Extreme events are becoming escalating. Demonstrations are transformed into physical attacks against ideological enemies. Extremism is dangerous, especially because of their increasing support in society.

The concept of total eradication of extremism and racist ideas is a utopia. Efforts to reduce or at least the greatest mitigation of its consequences is appropriate. Integration of Roma into Czech society could significantly improve the situation. But it is a necessity to purify society of racist and xenophobic views. For a more efficient procedure bodies active in criminal proceedings is possible to inspire the U.S. For example using the term "hate crime" instead of the term "racially motivated crimes." Following the model of Germany, we can modify the ban successor organizations.

All these wherewithal will be ineffective if the society itself does not intervene actively against the extremists.

Extremismus a rasově motivované trestné činy ve světle legislativního vývoje

Ve své diplomové práci se snažím obsáhnout komplexní problematiku extremismu, rasismu a z něj plynoucích rasově motivovaných trestných činů. Důraz je rovněž kladen na legislativní vývoj, který čtenáři pomůže osvětlit dřívější nedostatky právní úpravy. Snahou autora je nalézt nedostatky současné právní úpravy a vyhledat inspiraci v zahraničí.

Extremismus se začal více projevovat po roce 1989, kdy padl komunismus. Občanská práva a svobody byla od té doby některými skupinami obyvatel zneužívána. Nejčastěji se jednalo o extremisty. Ti se staví do opozice především vůči Romům, cizincům, bezdomovcům a homosexuálům. Nabízejí jednoduchá, ale radikální řešení a dokonce se nebojí prosazovat svůj program i prostřednictvím násilí. Jejich podpora ve společnosti roste díky zvyšující se chudobě a nezaměstnanosti. Za účelem legalizace své činnosti se snaží získat společnost na svou stranu. Extrémistické akce jsou stává vyhrocenější. Demonstrace přerůstají do fyzických útoků proti ideologickým nepřítelům. Extremismu je nebezpečný především pro svůj nárůst podpory ve společnosti.

Představa totálního vymícení extremismu a rasistických myšlenek je utopií. Snaha o jeho redukci nebo alespoň co největší zmírnění jeho následků je vhodná. Integrace Romů do české společnosti by mohla situaci výrazně zlepšit. Nutností je ale očistit společnost od rasistických a xenofobních názorů. Pro efektivnější postup orgánů činných v trestním řízení je možné se inspirovat v USA. Například používáním pojmu „trestné činy z nenávisti“ na místo pojmu „trestné činy rasově motivované“. Podle vzoru SRN můžeme upravit zákaz nástupnických organizací.

Tyto všechny prostředky však budou neúčinné, pokud sama společnost nezakročí proti extrémistům aktivně.

8.1. Seznam klíčových slov

extremism - extremismus

race (racially) motivated crimes – rasově motivované trestné činy

legislative developement – legislativní vývoj

racism - rasismus

romany (gypsy) – Rom

radical solution – radikální řešení

violence - násilí

acquire the company over to his side –získat společnost na svou stranu

escalate – zostření, nárůst

increasing support in society – nárůst podpory ve společnosti

eradication - vymýcení

utopia - utopie

efforts - úsilí

mitigation - zmírnění

consequences - důsledky

appropriate - vhodné

integration - integrace

purify society – očištění společnosti

efficient procedure – účinný postup

bodie active in criminal proceedings – orgán činný v trestním řízení

term "hate crime" – pojem “trestné činy z nenávisti”

wherewithal - prostředky

ineffective - neúčinné

intervene actively – aktivní zásah